

Haaga-Helia
ammattikorkeakoulu Oy

Talouden tasapainoilua

Kyselytutkimus korkeakouluopiskelijoiden taloushallinnasta ja rahankäytöstä

Enni Laaksonen

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma
2018

Tekijä Enni Laaksonen	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Talouden tasapainoilua: kyselytutkimus korkeakouluopiskelijoiden taloudenhallinnasta ja rahankäytöstä	Sivu- ja liitesivumäärä 51 + 10
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, kuinka hyvin korkeakouluopiskelijat hallitsevat omaa talouttaan ja rahankäyttöään. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu on mukana nuorten talousosaamista edistävässä ja talousongelmia ehkäisevässä <i>Mun talous</i>-tutkimushankkeessa. Tämän opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään Haaga-Helian tutkimushankkeen suunnittelussa. Tutkimusongelmat pyrkivät saamaan vastauksia opiskelijoiden kulutuksen kohteista, kulutuspäätöksiin vaikuttavista tekijöistä, oman talouden suunnittelusta sekä tarpeesta hakea erilaisia luottoja. Nämä tutkimuksen alaongelmat viittaavat tutkimuksen pääongelmaan ”Kuinka hyvin opiskelijat hallitsevat omaa talouttaan.” Teoriaosuus koostuu talousosaamisen, säästämisen, velkaantumisen sekä kulutuskäyttäytymisen käsitteistä ja teorioista. Tutkimus on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Sähköinen Webropol- kysely lähetettiin sähköpostitse syksyn 2017 aikana Haaga-Helia ammattikorkeakoulun suomenkielisille tradenomiopiskelijoille, ja vastauksia kyselyyn tuli yhteensä 394.</p> <p>Kyselyn tuloksista selvisi, että noin puolella korkeakouluopiskelijoista kuukausitulot alittavat Suomen köyhyysrajan 1190€/kk. Korkeakouluopiskelijoista 55% käy töissä opiskelun ohella, mikä antaa taloudellista joustoa elämiseen mahdollistamalla ylimääräisen kulutuksen ja säästämisen. Suosituimpia kulutuskohteita opiskelijoilla on vapaa-aikaan liittyvä kulutus, kuten matkustelu ja kahviloissa ja ravintoloissa käyminen. Eniten kulutuspäätöksiin vaikuttaa oma persoonallisuus, edullinen hinta, laatu ja kestävyys sekä ekologisuus. Vähiten puolestaan vaikuttavat ulkoiset tekijät, kuten muiden ihmisten mielipiteet ja sosiaalinen media. Yllättävä ja positiivinen tutkimustulos oli, että 71% yksin asuvista jää rahaa pakollisten menojen jälkeen myös ylimääräiseen kulutukseen ja osalla myös säästämiseen. Neljäsosalla kaikista vastaajista rahat riittävät vain pakollisiin menoihin. Etenkin perheellisillä opiskelijoilla taloudellinen tilanne on tiukka, ja osa heistä on joutunut hakemaan luottoa pärjätäkseen. Suosituimmat pikavipin ja kulutusluoton käyttökohteet olivat matkustelu ja kodintarvikkeet, mutta myös elämisen peruskustannuksiin, kuten laskuihin, ruokaan ja asumiskuluihin on haettu luottoa. Talousosaamista kartoittavasta kysymyksestä selvisi, että opiskelijoilla on puutteita rahoitustuotteiden riskien, ominaisuuksien ja kustannusten arvioimisessa. Suuri osa (79%) opiskelijoista tietää tulonsa ja menonsa kuukausitasolla, ja osaa suunnitella talouttaan lyhyellä aikavälillä. Säästämisen näkökulmasta opiskelijat ajattelevat talouttaan myös pidemmällä aikavälillä, sillä yleisimmät säästämisen kohteet ovat oma asunto, pahan päivän varalle säästäminen ja varallisuuden kartuttaminen. Elämyksiin säästäminen oli kuitenkin myös yksi yleisimmistä säästämisen kohteista, mikä kuvastaa hyvin nykypäivän elämystaloutta.</p>	
Asiasanat Rahankäyttö, kuluttajakäyttäytyminen, kulutuskulttuuri, säästäminen, velkaantuminen	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tavoitteet, ongelmanasettelu ja rajaukset	1
1.2	Tutkimusmenetelmä.....	2
2	Valintoja, vastuuta ja itsekontrollia.....	4
2.1	Korkeakouluopiskelijat Suomessa.....	4
2.2	Talousosaaminen.....	7
2.3	Velkaantuminen	8
2.4	Katse tulevaisuuteen vai huomiseen?	10
2.5	Maslow'n tarvehierarkia	13
2.6	Kulutus nykypäivänä	15
2.7	Yhteenveto teoriaosuudesta.....	22
3	Tutkimuksen toteutus	24
3.1	Kyselylomake.....	24
3.2	Aineiston keruu	25
3.3	Elämäntilanne	28
3.4	Asuminen.....	29
3.5	Kulutuksen kohteet	30
3.6	Kulutuspäätöksiin vaikuttavat tekijät.....	33
3.7	Talouden ajattelu lyhyellä vai pitkällä tähtäimellä	35
3.8	Luoton hakeminen	38
3.9	Yhteenveto tuloksista	41
4	Pohdinta.....	44
4.1	Tutkimuksen luotettavuus	44
4.2	Johtopäätökset.....	45
4.3	Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi.....	46
	Lähteet	47
	Liitteet.....	51
	Liite 1. Saatekirje.....	51
	Liite 2. Kyselylomake.....	52
	Liite 3. Peittomatriisi	60

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on selvittää korkeakouluopiskelijoiden rahankäyttöä ja taloudenhallintaa. Opiskelijoiden elämä koostuu usein opiskelusta, mahdollisesta työstä sekä vapaa-ajasta. Taloudelliset ja ajankäytölliset resurssit ovat usein niukkoja opiskelijan elämässä. Asumisen hintojen nousu, opintotukien leikkaaminen, kulutuskeskeinen yhteiskunta, pikavippien ja kulutusluottojen helppo saatavuus, ympäristön aiheuttama paine kuluttamiseen sekä palveluiden ja tuotteiden runsas tarjonta voivat aiheuttaa hämmennystä ja ongelmia opiskelijoiden taloudellisessa pärjäämisessä ja kulutusvalinnoissa. Maksuhäiriömerkinnät ja ylivelkaantuminen ovat monien nuorten ongelma, joista ei mielestäni puhuta tarpeeksi. Suomessa vallitsee kulutuskulttuuri, joka on peittoamassa säästäväisyyden ja omavaraisuuden ihannoinnin.

Työ koostuu teoriaosuudesta, empiirisestä osasta sekä viimeisenä pohdinta osiosta. Työn toisessa luvussa käsittelen teorialietoa aiheesta. Johdattelen aiheeseen kertomalla taustoja korkeakouluopiskelijoista, jonka jälkeen syvennyn talousosaamisen ja velkaantumisen käsitteisiin. Säästämisen osiossa keskityn säästämisen ajalliseen näkökulmaan, elinkaarisäästämiseen, joka selittää eri elämänvaiheiden vaikutusta säästämiseen ja kulutukseen. Maslow'n tarvehierarkia käsittelee kulutusta, johon liittyy yksilön tarpeet ja halut. Tätä seuraa kuluttamisen alaluku, jossa käsitellään välttämätöntä ja vapaavalintaista kulutusta, kuluttajakäyttäytymistä, kulutuskulttuuria, kulutuksen trendejä nykypäivänä, erilaisia ostajatyyppejä, ostopäätösprosessia sekä määritelmä pakonomaisesta ostamisesta.

Kolmannessa luvussa esittelen tutkimuksen toteutuksen ja saadut tulokset. Tulokset on jaoteltu tutkimusongelmittain. Ensin esittelen vastaajien taustatiedot, jonka jälkeen perehdyin opiskelijoiden kulutuskohteisiin, kulutuspäätöksiin vaikuttaviin tekijöihin, talouden pitkän ja lyhyen aikavälin suunnitteluun sekä viimeisenä kulutusluoton ja pikavipin tarpeeseen. Kolmannen luvun päättää tiivistetty yhteenveto saaduista tuloksista. Viimeisessä luvussa arvioin tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia, esittelen johtopäätökset saaduista tuloksista ja vastaan tutkimusongelmiin. Lopuksi arvioin omaa oppimistani ja opinnäytetyöprosessia.

1.1 Tavoitteet, ongelmanasettelu ja rajaukset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Haaga-Helia ammattikorkeakoulun tradenomiopiskelijoiden taloudenhallintaa ja rahankäyttöä. Tavoitteena on selvittää neljän eri osa-alueen avulla opiskelijoiden taloudenhallintaa kokonaisuutena. Nämä neljä osa-aluetta ovat kulutuspäätöksiin vaikuttavat tekijät, talouden ajatteluinen lyhyellä vai pitkällä aikavälillä, eri-

laisten kulutusluottojen hakeminen sekä asiat joihin opiskelijat käyttävät rahaa. Pysin tutkimuksen avulla löytämään mahdollisia ongelmakohtia, jotka vaikuttavat negatiivisesti opiskelijoiden taloudelliseen pärjäämiseen sekä luomaan kokonaiskuvaa opiskelijoiden taloudellisesta pärjäämisestä. Rahankäyttö sekä taloudenhallinta voivat poiketa jonkin verran alueellisesti Suomessa, esimerkiksi vuokrahinnat vaihtelevat paljon Suomen sisällä. Asumiskustannukset ovat iso osa opiskelijan kuukausibudjettia, ja raajankin tämän tutkimuksen koskemaan ainoastaan Haaga-Helia ammattikorkeakoulun tradenomiopiskelijoita, joista suurin osa asuu pääkaupunkiseudulla.

Tämä opinnäytetyö on osa laajempaa tutkimushanketta ammattikorkeakouluopiskelijoiden talouslukutaidosta ja taloudenhallinnasta. *Mun talous*-verkosto koostuu oppilaitoksista, järjestöistä, yrityksistä, finanssialan ja julkishallinnon toimijoista, jotka työskentelevät nuorten parissa. Hankkeen tavoitteena on nuorten taloudellisen lukutaidon edistäminen sekä talousongelmien ehkäiseminen. (Mun talous, 2017.) Haaga-Helia ammattikorkeakoulu on mukana hankkeessa, vastuuhenkilönä toimii yrittäjyyden yliopettaja Tarja Römer-Paakkanen. Tämän opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään Haaga-Helian tutkimushankkeen suunnittelussa.

Tutkimuksen pääongelma:

- Kuinka hyvin korkeakouluopiskelijat hallitsevat omaa talouttaan?

Tutkimuksen alaongelmat:

- Mitkä asiat vaikuttavat opiskelijoiden kulutuspäätöksiin?
- Minkälaisiin asioihin opiskelijat kuluttavat rahaa?
- Ajattelevatko opiskelijat talouttaan pitkällä vai lyhyellä aikavälillä?
- Joutuvatko opiskelijat turvautumaan pikavippeihin tai muihin luottoihin?

1.2 Tutkimusmenetelmä

Käytin tutkimuksessa kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Tutkimustyyppi tutkimuksessa on survey- eli kyselytutkimus. Toteutin kyselyn Webropol- tiedonkeruuohjelmalla, ja lähetin kyselyn Haaga-Helia ammattikorkeakoulun tradenomiopiskelijoille sähköpostin välityksellä. Sähköinen kysely on edullinen ja hyvä keino saada tietoa suurelta kohdejoukolta. Kysymykset olivat monivalintakysymyksiä ja vastaukset nimettömiä.

Valitsin kvantitatiivisen tutkimuksen, sillä sen avulla on mahdollista kartoittaa melko suuren kohdejoukon nykytilanne taloudenhallinnasta ja rahankäytöstä. Määrällinen kysely pyrkii saamaan vastauksia kysymyksiin mikä, missä, paljonko ja kuinka usein (Heikkilä 2014). Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla on mahdollista havaita riippuvuuksia eri asioiden välillä, esimerkiksi jonkin taustatekijän vaikutus opiskelijan taloudelliseen pärjäämiseen. Taustatekijöitä kyselyssä ovat ikä, sukupuoli, elämäntilanne, asumismuoto, kotitalouden koko ja omat ja mahdollisen kumppanin tulot sekä saatu perintö. Kvantitatiivinen tutkimus mahdollistaa olemassa olevan tilanteen kartoittamisen, mutta ei pysty selvittämään tarkkoja syitä (Heikkilä 2014).

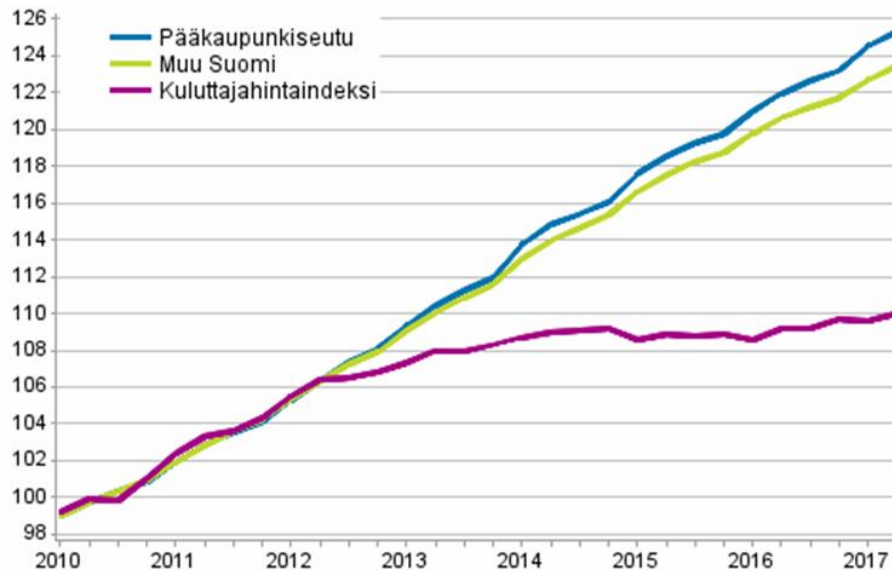
2 Valintoja, vastuuta ja itsekontrollia

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää opiskelijoiden taloudenhallintaa ja rahankäyttöä. Pohjustan aiheen teoriaperustaan, jota hyödynnän myöhemmin työn tulokset ja pohdinta osioissa.

2.1 Korkeakouluopiskelijat Suomessa

Elämäntilanteet korkeakouluopiskelijoilla vaihtelevat Suomessa, osa opiskelijoista on perheellisiä, osa on samaan aikaan työelämässä, osa asuu yksin tai yhdessä puolison tai kämppäkaverin kanssa. Opiskelu aika nähdään väylänä hyvään toimeentuloon tulevaisuudessa, ja sitä usein ajatellaan eräänlaisena välivaiheena, johon kuuluu vahvasti pienituloisuus. Korkeakouluopiskelijoiden elämä koostuu monesta eri osa-alueesta, kuten esimerkiksi elämäntilanteen mukaan vaihtelevista asumismuodoista, sosiaalisesta elämästä, työnteosta ja itse opiskelusta. Opiskelijoiden elämä muodostuu siis enemmässä määrin työn, koulutuksen sekä vapaa-ajan yhdistämisestä. Koska aikaa ja voimavaroja on rajallisesti, useat opiskelijat käyvät töissä vain osa-aikaisesti opintojen ohella. Tämän vuoksi tulot jäävät usein alhaisiksi, ja palkkatulot ovat usein epäsäännöllisiä mikä hankaloittaa toimeentuloa. (Ihantila 2014, 36-40.)

Yli 80 prosenttia korkeakoulujen perustutkinto-opiskelijoista on iältään alle 30 vuotiaita. Opinnot aloitetaan Suomessa keskimäärin yli 20- vuotiaina. Opiskeluajan matala tulotaso nähdään väliaikaisena, opiskelulla investoidaan tulevaisuuden hyvään tulotasoon ja asemaan yhteiskunnassa. Vaikka suuri osa opiskelijoista näkee tulevaisuutensa positiivisessa valossa, joka kolmas korkeakouluopiskelija kärsii kireästä taloustilanteesta. 58 prosenttia yliopisto-opiskelijoista kertoi eräässä tutkimuksessa, että rahat riittävät kuukausimenoihin. Joka kolmannella yliopisto-opiskelijalla ei puolestaan ole riittävää rahoitusta opiskeluajalleen. (Ansio 2013, 31-34.) Kolme neljästä opiskelijasta yliopisto- ja korkeakouluopiskelijasta tulee toimeen kuukaudessa alle 1100 eurolla. Viidesosalla on rahaa käytettävissä ainoastaan 500-700€/kk. Joka viides (17%) yliopisto-opiskelija kokee toimeentulonsa epävarmaksi ja niukaksi, ammattikorkeakouluopiskelijoista puolestaan noin joka neljäs (24%). Työssä käyminen opintojen ohella on osalle välttämätöntä, ja se usein vaikeuttaa opintojen etenemistä. (Eskelinen & Sironen 2017, 33.) Asuminen on suurin kuluerä kotitalouksissa Suomessa, asuntojen vuokrahinnat ovat jatkaneet kasvuaan etenkin pääkaupunkiseudulla jo usean vuoden ajan. (Tilastokeskus 2017a). Vuonna 2012 opiskelijatalouksista 94% asui vuoka-asunnoissa (Tilastokeskus 2015).

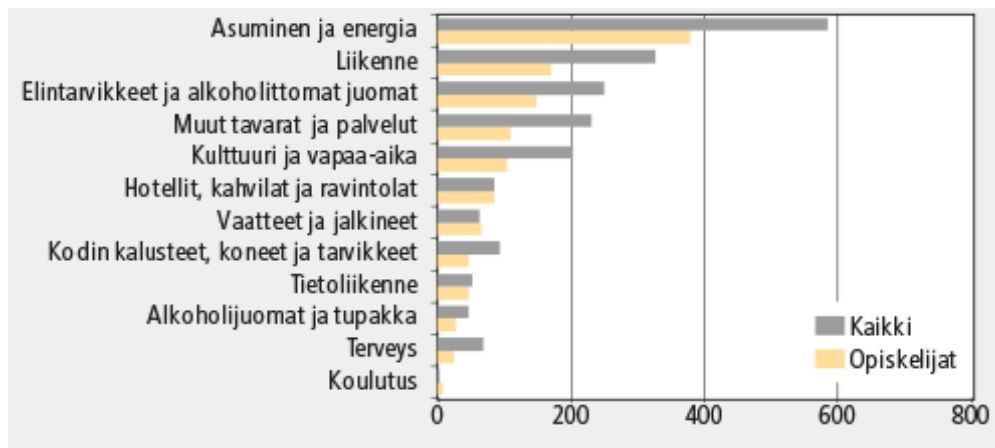

Kuvio 1 Vuokrien ja kuluttajahintojen kehitys 2010-2017 (Tilastokeskus 2017).

Kaksi kolmesta opiskelijasta pääkaupunkiseudulla rahoittaa elämäänsä käymällä töissä, mikä puolestaan saattaa venyttää opiskeluaikoja pidemmäksi. Asumiskustannukset ovat matalammat heillä, jotka saavat opiskelija-asunnon pääkaupunkiseudulla Helsingin opiskelija-asuntosäätiön Hoasin kautta, jolloin vuokrat hinnat ovat satoja euroja matalammat kuin yksityisillä vuokranantajilla. (Salmela 2014.) Asumiskustannusten jakaminen esimerkiksi puolison tai kämppekaverin kanssa helpottaa myös taloudellista pärjäämistä opiskelijoilla. Elokuussa 2017 opintotuen asumislisä poistettiin, ja tilalle saatiin yleinen asumistuki. Asumistuen saamiseen vaikuttaa nykyään myös opiskelijan puolison työssä käyminen: mikäli yhteiset tulot ylittävät Helsingissä 2.508 euroa, opiskelija ei saa lainkaan asumistukea. Käytännössä työssäkäyvä puoliso joutuu siis kustantamaan kahden ihmisen asumiskustannukset yksin. Hyvä asia muutoksessa on se, että yksin asuvien asumistuki kasvaa. Esimerkiksi Helsingissä asuvan yksinelävän opiskelijan asumistuen maksimimäärä on nykyään 406,40 euroa, mikä on huomattava parannus aiempaan 201,60 euron asumislisään verrattuna. (Rautio 2016.) Myös opintolainatakauksen määrää korotettiin 1.8.2017 alkaen, ja nykyään korkeakouluopiskelija voi nostaa opintolainaa 650€/kk (Kela 2017a).

Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiön vuonna 2017 tekemän tutkimuksen mukaan 57,8% opiskelijoista käy töissä rahoittaakseen asumisensa (Helsingin Uutiset 2017). Opintotukikuukausia pystyy etukäteen perumaan ja ylimääräisiä palauttamaan joustavasti, mikäli vuosituloraja meinaa ylittyä työssä tienamisen vuoksi. Esimerkiksi 9 nostetulta opintotukikuukaudelta opiskelija saa tienata 11 850€/vuosi, ja raja nousee sen mukaan mitä vähemmän tukikuukausia vuodessa kertyy. (Kela 2017b.)

Kuvio 2 Opiskelijoiden ja kaikkien kotitalouksien kulutusmenot kuukaudessa vuonna 2012 (Tilastokeskus 2015).

Asuminen on suurin menoerä kotitalouksissa. Seuraavana tulee liikennekustannukset, ja kolmanneksi eniten opiskelijat käyttivät rahaa ruokaan vuonna 2012. Tähän kategoriaan on hyvä yhdistää myös hotellit, ravintolat ja kahvilat, joihin opiskelijat käyttävät rahaa saman verran kuin muutkin kotitaloudet. Ulkona syöminen on yleistä opiskelijoiden keskuudessa. (Tilastokeskus 2015.)

Pienituloisuudella voi olla negatiivisia vaikutuksia nuorten aikuisten arjen kokemukseen, ja nämä vaikutukset voidaan jakaa materiaalsiin, psyykkisiin ja sosiaalsiin tekijöihin. Jatkuva suunnitelmallisuus, suppea ruokavalio, terveyden laiminlyöminen, kaikesta tinkiminen ja kuluneet vaatteet ovat esimerkkejä pienituloisuuden materiaalisista vaikutuksista. Psyykkisiä vaikutuksia voi olla esimerkiksi stressi, ahdistus, huoli, unettomuus ja uupumus. Sosiaalisia vaikutuksia ovat muun muassa vanhempiin turvautuminen taloudellisen tuen saamiseksi sekä rajoitteet sosiaalisissa suhteissa. Kulutus on nykypäivänä kiinteästi yhteydessä omaan elämäntyyliin ja yhteisöllisyyteen, ja tämän vuoksi harvalle kuluttajalle riittää pelkkien perustarpeiden tyydyttäminen. Opiskelijalla suuri osa kuukausituloista kuuluu elämisen peruskustannuksiin, mikä estää heräteostosten tekemistä herkemmin kuin muilla kuluttajilla. Ylimääräinen ostos johtaa usein talouden kiristymiseen, ja opiskelijoilla onkin usein hyvin niukasti rahallista pelivaraa kulutuksessa. Kun tuloja on käytettävissä niukasti, usein joudutaan tinkimään esimerkiksi vaatteista, kauneudenhoidosta, liikunnasta, urheilu- ja harrastusvälineissä sekä yksityisistä lääkäripalveluista. Myös liikenne- ja matkailukulutus sekä ravintolassa syöminen ovat asioita joista pienituloiset opiskelijat saattavat joutua tinkimään. Ylimääräinen kulutus kohdistuu siis usein vapaa-ajan kulutukseen. (Ihantila 2014, 19-21.)

2.2 Talousosaaminen

Taloudellista osaamista voidaan määritellä monin tavoin. Sitä kuvastaa muun muassa termit taloudellinen kyvykkyys ja taloudellinen lukutaito. Taloudellinen kyvykkyys sisältää ajatuksen taloudellisesta taidosta ja tietämyksestä sekä vastuullisesta ja asiantuntevasta käyttäytymisestä. Taloudellinen kyvykkyys huomio sen, että taloudellisessa osaamisessa on monia eri kehitysvaiheita, jolloin se on elinikäistä oppimista. Vuoden 2012 OECD:n PISA tutkimuksen mukaan taloudellinen osaaminen sisältää taloudellisten käsitteiden tietämystä ja ymmärtämistä sekä taitoja, motivaatiota ja itseluottamusta hyödyntää niitä taloudellisessa päätöksenteossa eri tilanteissa ja ympäristöissä. Taloudellista osaamista on mahdollista tarkastella kahdesta eri näkökulmasta: objektiivisesti tai subjektiivisesti. Objektiivisesti tarkasteltuna taloudellinen osaaminen voidaan määrittää kotitalouden tulojen, varallisuuden, säästöjen, sijoitusten, lainamäärän ja taloustiedon ymmärryksen perusteella. Subjektiivisella taloudellisella osaamisella tarkoitetaan puolestaan yksilön omaa käsitystään taloudestaan ja sen hallinnasta. Objektiivinen ja subjektiivinen tarkastelu voivat olla ristiriidassa keskenään, sillä yksilö ei välttämättä aina osaa arvioida ja hyödyntää omaa taloustietämystään. Vasta käytännössä voidaan havaita todellista taloudellista osaamista, joskus hyvä taloustietämys ilmenee asiantuntevana ja menestyksekkäänä taloudellisena käyttäytymisenä, mutta myös huonot kokemukset voivat puolestaan kasvattaa kokemusta ja lisätä tietoa. (Luukkanen & Raijas 2012, 24-25.)

Taloudellinen lukutaito koostuu käyttäytymisestä, tietämyksestä ja asenteista. Taloudellisella käyttäytymisellä tarkoitetaan esimerkiksi laskujen maksamista eräpäivään mennessä. Kalmin ja Ruuskasen vuonna 2014 tekemässä kyselytutkimuksessa tutkittiin suomalaisten taloudellista osaamista. Tutkimuksesta selvisi, että taloudellisella tietämyksellä ja käyttäytymisellä on hyvin heikko yhteys toisiinsa, kun taas asenteilla ja käyttäytymisellä on vahva yhteys. Alle 30-vuotiaista ongelmia taloudellisessa tietämisessä oli 35 prosentilla vastanneista, ja 36 prosentilla oli ongelmia taloudellisessa käyttäytymisessä. (Isotalo 2014.)

Kulutuksesta voi muodostua ihmiselle status, josta voi olla hankala luopua. Huonossa tapauksessa tämä voi johtaa ylikulutukseen, jos tulokehitys ei pysy hintojen mukana tai mikäli tulot laskevat aiemmasta. Ympäristön houkutukset voivat myös johtaa ylikulutukseen, ostaminen on nopeaa Internetissä ja maksuaikaa saa nykypäivänä moniin tuotteisiin. Puutteelliset taloustaidot ovat yksi selitys säästämis- ja kulutuskäyttäytymiselle, joka poikkeaa rationaalisesta käyttäytymisestä. Taloustaito tarkoittaa ihmisen kykyä hahmottaa omat tulonsa ja menonsa pitkällä aikavälillä sekä tehdä järkeviä päätöksiä säästämisessä ja investoinneissa. Taloustaidon merkitys korostuu epävakaissa taloustilanteissa, joissa

säästöt takaavat varojen riittävyyden ja estävät ylivelkaantumisen. Pitkällä aikavälillä ajattelevat kuluttajat ovat varakkaampia kuin he, jotka eivät suunnittele tulevaisuuden menoja ja tuloja. Suunnitelmallisuus siis lisää varallisuutta pitkällä aikavälillä. (Petro 2011, 29-30.) Nykypäivänä kuluttajat joutuvat/saavat tehdä päätöksiä laajan tarjonnan ja vaihtoehtojen välillä niin sijoitus- kuin rahoitustuotteissa. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 6) Taloudellisen osaamisen keskeinen resurssi on raha: kuinka paljon ja mihin sitä käytetään, ja millä tavoin sen käyttöä suunnitellaan. Matalatuloisten opiskelijoiden tulee suhteuttaa menonsa niukkoihin tuloihin, rahankäytössä itsekontrolli ja nautinnot kamppailevat keskenään. (Niemi 2015, 49.)

Taloudellisen osaamisen neljä rahankäytön osa-aluetta:

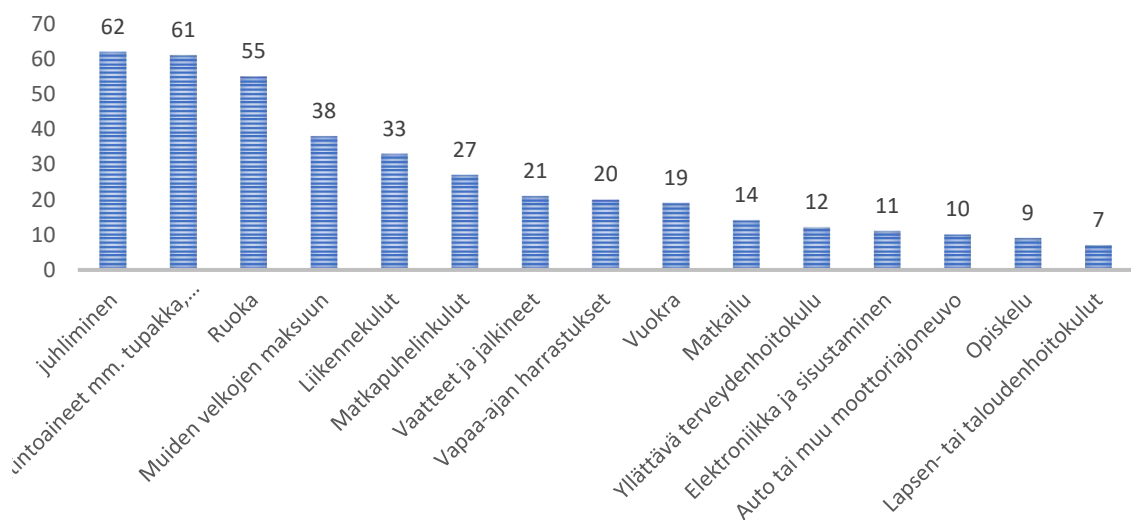
1. *Raha-asioiden hallitseminen*: lyhyen tähtäimen taloudellinen suunnittelu ja päivittäisten hankintojen tekeminen. Omien tulojen ja menojen seuraaminen sekä budjetointi.
2. *Oman talouden suunnittelu*: tulevaisuuteen varautuminen mahdollisten riskien varalta, esimerkiksi säästäminen pahan päivän varalle.
3. *Rahoitustuotteiden valitseminen*: tiedon kerääminen rahoitustuotteesta. Rahoitustuotteiden ominaisuuksien ja kustannusten vertailua sekä niihin liittyvien riskien tunnistaminen.
4. *Pysyminen ajan tasalla*: talousasioiden seuraaminen sekä ymmärrys erilaisten tapahtumien vaikutuksesta omaan talouteen. (Niemi 2015, 48).

2.3 Velkaantuminen

Velkaantuminen ja toimeentulo-ongelmat ovat Suomessa arkipäivää. Kotitalouksien velkaantumisasaste on kasvanut vuosittain suuremmaksi, vuoden 2016 lopulla velkaantumisasaste oli 126,4%, eli 2,2% suurempi kuin edellisenä vuonna. Velkaantumisasasteella tarkoitetaan luottojen suhdetta kotitalouksien käytettävissä olevaan nettotuloon. (Tilastokeskus 2017b). Vuonna 2016 tehdyn tilastokeskuksen kyselyn mukaan 24,6% kaikista kotitalouksista ilmoitti kokevansa vähintään pieniä toimeentulo-ongelmia, 7,7 prosenttia kotitalouksista ilmoitti puolestaan vakavammista toimeentulo-ongelmista. (Tilastokeskus 2016). Majamaan ja Rantalan tekemän tutkimuksen mukaan (2015) ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa opiskelevista yli puolet (58%) kokee, että on jonkin verran tai paljon vaikeuksia saada käytettävissä olevat rahat riittämään. Monet käyttävät säästöjään, työstä saatavia tuloja, velkarahaa ja/tai vanhemmilta saatavaa taloudellista tukea pärjätäkseen kuukausittaisista menoistaan. (Rantala & Majamaa 2016, 9.)

Kulutuskeskeinen elämäntyyli ja luotolla ostamisen helppous johtavat helposti velkaantumiseen. Erilaisia vakuudettomia luottoja on nykypäivänä runsaasti tarjolla: kulutusluotot, osamaksut, pikavipit ja luottokortit ovat saatavilla helposti esimerkiksi verkossa. Monilla ongelmana voi olla itsekurin puute ja malttamattomuus, jolloin tulee tehtyä harkitsemattomia kulutuspäätöksiä, joihin ei todellisuudessa ole varaa. Pikavippien hakeminen on yleistä henkilöillä, joilla on ongelmia omassa taloudenhallinnassaan. Pikavipit ovatkin yleisiä työttömillä, huonotuloisilla ja yksinhuoltajilla (Vitikka 2013, 8). Majamaan ja Rantalan tutkimuksen mukaan suuri osa vastanneista (80%) näkee nuoren velkaantumisen olevan nuoren oma vika, jota voidaan selittää sillä, etteivät nuoret osaa hallita lainan/luoton käyttöä, ja että luoton saaminen on liian helppoa.

Kaartisen ja Lähteenmaan vuonna 2006 tehdyssä kyselytutkimuksissa selvitettiin 18-29 vuotiaiden nuorten aikuisten pikavippien käyttökohteita (ks. *kuvio 3*). Käyttötarkoituksia pikalainoilla oli useita erilaisia. Hedonistiset käyttökohteet nousivat kyselyssä yleisimmäksi käyttökohteeksi, 62% vastanneista on käyttänyt pikavippiä juhlimiseen ja 61% nautintoaineisiin kuten tupakkaan ja alkoholiin. Tämä kertoo siitä, että kuluttajat haluavat ”juhlien jatkuvan”, omasta taloudellisesta tilanteesta riippumatta. (Kaartinen & Saarenmaa 2006, 40.)

Kuvio 3 Pikavippien käyttötarkoituksia, 18-29 vuotiaat (Kaartinen & Lähteenmaa 2006, 40)

Ylivelkaantuminen eroaa merkittävästi velkaantumisesta. Velkaantuminen tarkoittaa tilannetta, jossa henkilö on ottanut lainaa ja maksaa sitä takaisin lainanmyöntäjälle sovituissa erissä. Ylivelkaantuneella henkilöllä katsotaan olevan kolme maksuhäiriömerkintää tai 2 viranomaisen antamaa häiriömerkintää. Ylivelkaantuneella velat ylittävät maksukyvyn, ja hän on menettänyt taloutensa hallinnan. Ylivelkaantumiseen voi johtaa useat erilaiset syyt ihmisen elämässä. Nuoret voivat ylivelkaantua muun muassa työttömyyden, kodin perustamisen, peliriippuvuuden, nuorena tehtyjen toilailujen vahingonkarvauksien tai avo- tai

avioeron vuoksi. Ylivelkaantuneella on liian suuret menot suhteessa tuloihin. Kulutustottumukset ja asenteet ovat myös yhteydessä velkaantumiseen. Kulutuskulttuurin muutos ja nuorten heikko asema työmarkkinoilla edesauttavat nuorten velkaantumista. Nuorten ylivelkaantuminen nähdään usein johtuvan kevytmielisyydestä, kun velka on kertynyt useista kulutusluotoista. Nuoriin kohdistuvien syylistävien puheiden mukaan nuoret eivät ymmärrä rahan arvoa eikä rajoja omassa maksukyvyssään. Kevytmielisellä velkaantumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö on ymmärtänyt velkaa ottaessaan, ettei hän kykene maksamaan sitä takaisin. Luottokorttivelat sekä velkojen laiminlyöminen ovat esimerkkejä kevytmielisestä velkaantumisesta. Nuoria on kuitenkin erilaisia, ja monet suunnittelevat tulevaisuuttaan aktiivisesti ja ovat tietoisia luottotietohäiriöiden seurauksista. Vastuullisella nuorella on ymmärrys siitä, ettei välttämättä voi ostaa kaikkea sitä mitä haluaisi. (Vitikka 2013, 5-12, 43). Kun nuorilta kysytään kulutuksesta, he usein vähättelevät kulutustaan ja antavat itsestään rationaalisen ja positiivisen kuvan. Äkinäiset kulutuspäätökset, joiden seurauksia ei ajatella riittävästi ovat osalle nuorista tyypillisiä. Enemmistö nuorista aikuisista ei kuitenkaan käytä kulutukseen mielellään lainarahaa, ja suhtautuvat muutenkin kulutusluottoihin ja lainanottoon nihkeästi. Muun muassa opintolainaa nostetaan lähinnä siksi, että se on joillekin välttämätöntä toimentulolle. (Majamaa & Rantala 2016, 8).

Nuoret voidaan jakaa neljään luokkaan velkaantumisongelmien perusteella:

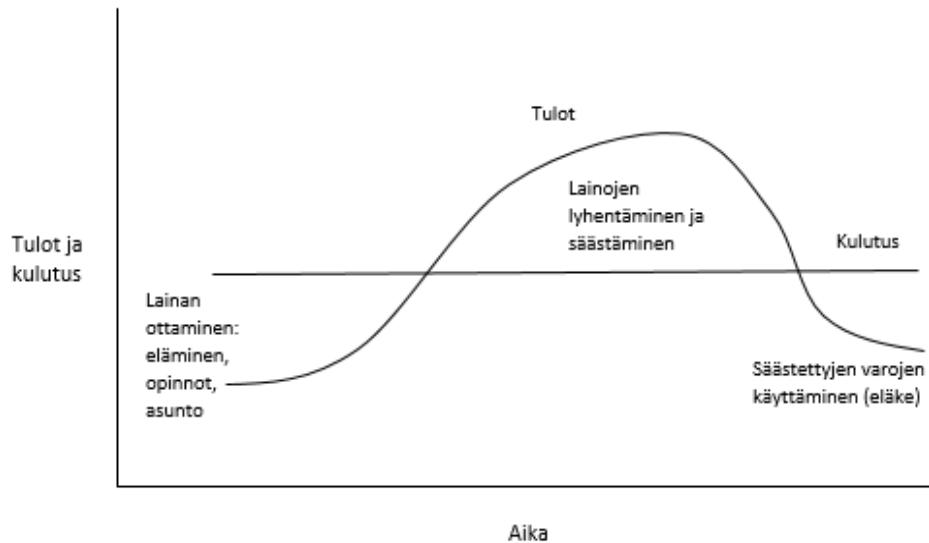
1. Huono koulumenestys/ koulun keskeyttäminen tai työttömäksi joutuminen valmistumisen jälkeen. Opintolaina perinnässä tai ulosotossa
2. Kulutusluottokierteiset: yli omien varojen kuluttaminen, silloin kun tulot olisi riittäneet normaaliin kulutukseen
3. Elämänmuutoksesta johtuva velkaantuminen, esimerkiksi työttömäksi jääminen. Velkaantumisen syynä saman elintason pitäminen tulojen tippumisesta huolimatta
4. Teknologiatuotteiden, aineettomien palvelujen tai postimyynnin aiheuttama velkaantuminen (Ihantila 2014, 28.)

2.4 Katse tulevaisuuteen vai huomiseen?

Elinkaarisäästäminen

Säästämistä voidaan kuvata ihmisen elinkaarena: elinkaaren alkuaikoina ihminen ottaa lainaa rahoittaakseen esimerkiksi opintonsa ja elämänsä ennen työelämään siirtymistä. Työelämässä ihmisen tulot ovat usein suuremmat kuin menot, jolloin pystyy maksamaan alussa otettua lainaa pois ja rahaa jää myös säästöön. Elinkaaren lopussa ihminen siirtyy työelämästä pois, ja alkaa kuluttamaan aiemmin säästämiään varoja. Nuorilla velan

määrä on usein suurempi kuin varallisuus, kun taas keski-ikäiset ovat ahkeria säästäjiä suurempien tulojen myötä. Elinkaarimalli selittää säästämistä karkeasti, mutta ymmärrettävästi. Säästäminen lisääntyy tulojen ja iän kasvaessa, säästämisen on myös havaittu korreloivan koulutuksen ja kokonaisvarallisuuden suhteessa. (Petro 2011, 7.)

Kuvio 4 Säästämisen ja kuluttamisen elinkaari (kuva muokattu sivulta *Economic research*)

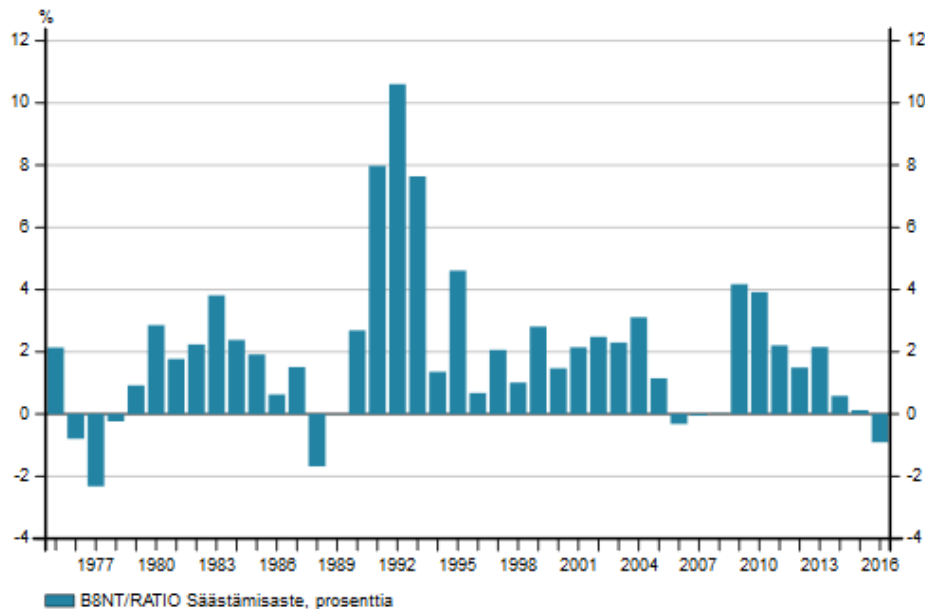
Majamaan ja Rantalan (2016) nuorille aikuisille tekemän kyselyn mukaan suurin osa (60%) vastaajista seuraa usein omia tulojaan ja menojaan ja puolet vastaajista suunnittelee usein taloudellista tulvaisuuttaan. Lähes puolet vastaajista (49%) varautuu usein yllättäviin menoihin säästämällä rahaa pahan päivän varalle ja 74% vastaajista ovat tietoisia omasta maksukyvystään. (Majamaa & Rantala 2016, 46). Nuoriin liitetään usein ajatus siitä, että he elävät hetkessä ja tuhlaavat lähes kaiken ylimääräisen rahan. Majamaan ja Rantalan (2016) tekemän tutkimuksen mukaan 82% vastaajista olivat sitä mieltä, että säästäminen on tärkeää nykypäivänä. Tutkimuksessa 75% vastaajista olivat täysin eri mieltä väittämästä ”elän vain tätä päivää varten, enkä huolehdi huomista”, mikä kertoo siitä, että nuoret ajattelevat elämänsä pidemmälle kuin päivä kerrallaan. Finanssialan keskusliiton vuonna 2015 tekemän kyselytutkimuksen mukaan yli puolet suomalaisista suunnittelevat talouttaan korkeintaan puoleksi vuodeksi eteenpäin, 16% vastaajista suunnittelevat talouttaan vuodeksi tai sitä pidemmälle aikavälille. Raha-asioiden suunnitteleminen pitkällä aikavälillä on yleisempää 25-64 vuotiailla, eli pitkän aikavälin suunnitelmallisuuden voidaan katsoa kasvavan iän myötä. Alle 25- vuotiaista suuri osa suunnittelee talouttaan korkeintaan kuukaudeksi kerrallaan. (Finanssialan Keskusliitto 2015, 8.) Kalmin ja Ruuskasen tekemän tutkimuksen mukaan (2014) ainoastaan 26% kyselyyn vastanneista suunnittelee talouttaan ja tekee budjetin. Nordea Pankin vuonna 2011 tekemän

haastattelututkimuksen mukaan puolestaan 28% vastanneista kertoi, ettei ole tullut ajatelleeksi taloutensa suunnittelua tai budjetointia ja 17% kokee sen olevan tarpeetonta. (Pihlajamaa 2016, 46.)

Säästämisen aloittaminen vaatii usein jonkin tavoitteen, joka motivoi säästämään, kuten säästäminen omaan asuntoon, autoon tai vaikka vararahaston kartuttamiseksi. Nämä tavoitteet vaihtelevat usein eri elämänvaiheissa, esimerkiksi eläkeikäinen saattaa ajatella perinnön jättämistä jälkeläisilleen, kun taas nuori voi säästää maailmanympärysmatkaa varten. Elinkaarisäästämisen mallin mukaan ihminen varautuu eläkeikään säästämällä, jotta elintaso pysyisi hyvänä myös työuran päätyttyä. Finanssialan keskusliiton vuonna 2012 tekemän haastattelututkimuksen 15-74 vuotiaiden vastanneiden tärkeimmät tavoitteet säästämiseksi olivat vararahasto/vaurastuminen, tavoitesäästäminen, eläkesäästäminen sekä säästäminen perintötarkoitukseen. Suomessa etenkin omistusasunto on merkittävä säästämisen kohde, ja Suomalaisista 65% asuukin omistusasunnossa. Aina oma motivaatio ei riitä, vaan myös erilaiset elämäntilanteet vaikuttavat säästämiskäyttäytymiseen. Etenkin yksinasuvat ja pienituloiset eivät aina pysty säästämään rahan puutteen vuoksi, myös elämänmuutokset kuten työttömäksi jääminen, avioero tai puolison menehtyminen heikentävät mahdollisuutta säästämiseen. (Pihlajamaa 2016, 21-57.) Säästämis-kyky, eli tulot suhteessa menoihin, ei ole kuitenkaan ainoa syy säästämiseen, vaan taustalla tulee olla halu säästää. Suurituloiset eivät tutkimusten mukaan säästä enempää kuin pienituloiset, mikä kertoo siitä, ettei säästämisen määrä ole tuloista riippuvaa. (Väyrynen 2014, 9-10.)

Säästämisaste

Kotitalouksien säästämisasteella tarkoitetaan säästöjen suhdetta käytettävissä olevaan tuloon (ks. *kuvio 5*). Vuonna 2016 säästämisaste oli negatiivinen, -0,9%. Tämä tarkoittaa sitä, että kotitaloudet ovat vuotena 2016 kuluttaneet enemmän kuin he ovat tienanneet. Säästämisasteen ollessa positiivinen, niin kuin kuutena aikaisempina vuotena, on kotitalouksilla jäänyt myös tuloja säästöön. Kuvioista pystyy havaitsemaan 1990 luvun laman aikaisen korkean positiivisen säästämisasteen, tämä johtuu pääosin siitä, että taloudellisen taantuman aikana kotitaloudet kuluttavat varovaisemmin ja lyhentävät aiemmin hankittuja velkojaan. (Tilastokeskus 2017c.)

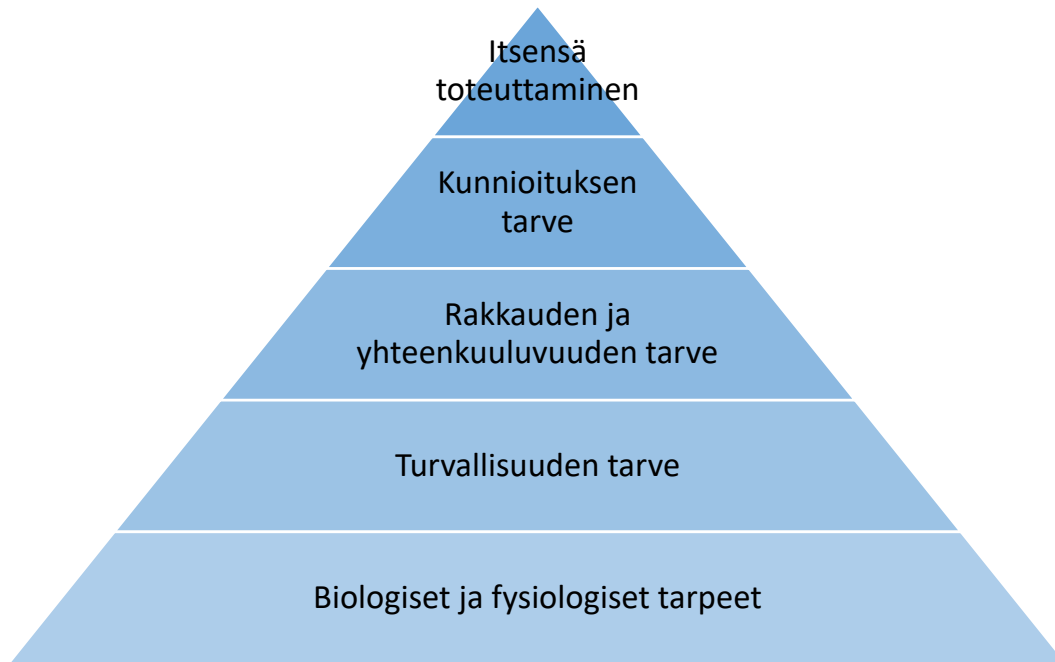

Kuvio 5 Kotitalouksien säästämisaste 1975-2016 (Tilastokeskus 2017).

2.5 Maslow'n tarvehierarkia

Ihmisten tarpeet on jaettu fysiologisiin, sosiaalisiin ja yksilöllisiin tarpeisiin. Fyysisiä tarpeita ovat muun muassa ruoka, vaatteet ja turvallisuus, sosiaalisiin tarpeisiin liittyy yhteenkuuluvuuden tunne ja yksilöllisiin tarpeisiin itsensä ilmaiseminen. Maslow'n tarvehierarkian (ks. kuvio 6) perusajatuksena on, että erilaiset motivaatiot ja tarpeet ohjailevat ihmisen käyttäytymistä. Tarpeet ovat hierarkiatasoilla, joista alimman tason tarpeet ovat perustarpeita ja välttämättömiä ihmisen selviytymiselle, kuten ruoka ja juoma. (Heikkilä 2010, 30.) Nykypäivänä ihmisten perustarpeet ovat usein tyydytettyjä, minkä vuoksi ihmiset hakevat tyydytystä korkeamman tason tarpeilleen. Ihmisten tarpeita muokkaavat kulttuuri ja ihmisten oma persoona, jolloin tarpeista muodostuu haluja. Esimerkiksi ihminen *tarvitsee* ruokaa, mutta *haluaa* pizzaa, ihminen *tarvitsee* juotavaa, mutta *haluaa* Coca Colaa. Nykypäivänä on laajasti tarjontaa erilaisista tuotteista ja palveluluista, osa kulutuspäätöksistä ovat tietoisia ja osa tiedostamattomia, ja niitä päätöksiä ohjailevat ihmiset tarpeet ja halut. (Kotler, Armstrong, Harris, Piercy 2017, 6)

Kuvio 6 Maslow'n tarvehierarkia (1943)

1. Biologiset ja fysiologiset tarpeet kuten vesi, ruoka, ilma, nukkuminen
2. Turvallisuuden tarpeet, joka sisältää muun muassa järjestyksen, lait, vakauden ja pelottomuuden
3. Rakkauden ja yhteenkuuluvuuden tarve sisältää läheisyyden, ystävyyden, luottamuksen ja hyväksynnän sekä kiintymyksen ja rakkauden
4. Kunnioituksen tarve: saavutukset, riippumattomuus, asema, itsensä ja muiden kunnioitus
5. Itsensä toteuttamisen tarve sisältää muun muassa oman potentiaalin ymmärtämisen sekä huippukokemusten hakemisen (McLeod 2016.)

Tutkimukset ovat osoittaneet, että kuluttajat ovat motivoituneita tavoittelemaan mieluummin asioita, jotka tuovat heille nautintoa kuin tavoittelemaan välttämättömyshyödykkeitä. Tarvehierarkiassa välttämättömyshyödykkeet ovat kuitenkin tärkeämmässä asemassa, ja ne menevätkin aina lopulta hedonististen tuotteiden edelle. Joissakin ostoitilanteissa emotionaaliset halut ja tunteet, kuten rakkaus ja kateus, dominoivat kuitenkin rationaalisia päätöksiä. Hedonistisen kuluttamisen motiivit voidaan katsoa olevan tarvehierarkian kolme ylintä tasoa, mutta myös perustarpeisiin liittyvä ruoka voidaan nähdä nautintoa tuottavana asiana. (Heikkilä 2010, 30.) Hedonistinen kulutus korostaa tunnetekijöitä, mielihaluja ja nautintoja. Elämykset ja elämyksellisyys ovatkin nousseet nykypäivän keskeisiksi kuluttamisen käsitteiksi. Kuluttaminen nähdään nykypäivänä yhtenä tärkeimpänä nautintojen ja hauskuuden tuojana suomalaisten elämään. Suomalaiset nuoret ovat tottuneet jo

nuoresta lähtien kuluttamiseen, mainontaan ja kaupallisuuteen, minkä vuoksi heille on ominaista nautinnollisuutta hakeva kulutustyyli. (Runtuvuori 2008, 20.)

2.6 Kulutus nykypäivänä

Kuluttajakäyttäytyminen

Kuluttajakäyttäytyminen kertoo kuinka paljon, millaisiin asioihin ja miten ihmiset kuluttavat rahaa (Runtuvuori 2008, 17). Kulutuskäyttäytymiseen vaikuttaa sekä sisäiset että ulkoiset tekijät. Ulkoisiin tekijöihin liittyvät tuotteen helppo saatavuus, saavutettavuus sekä edullisuus. Sisäisiin tekijöihin puolestaan vaikuttavat motiivit, yksilön omat mieltymykset ja tarpeet. Sisäisiin tekijöihin vaikuttaa monet tekijät, kuten kaupallinen viestintä ja muiden ihmisten toiminta. Tutkimusten mukaan ihmiset eivät ole kovin rationaalisia ja kurinalaisia ostajia. Lähes 90-95% valinnoistamme kaupassa tehdään mielialojen, tunteiden ja tottumusten perusteella. Nykypäivänä valinnanvaraa on kaupoissa paljon ja ostaminen on helppoa myös verkossa, mikä on vähentänyt ihmisten itsesääntelyä kulutuksessa. (Reisch 2016). Nuorille on runsaasti tarjontaa erilaisia tuotteita ja palveluita, mutta heillä on rajalliset kulutusmahdollisuudet. Kuluttamisella on suuri merkitys nuorten identiteetin rakentumisessa ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden luomisessa. (Vitikka 2013, 8-12.) Kulutus on sosiaalisen vuorovaikutuksen väline, esimerkiksi kahvilla tai elokuvissa käyminen on yksi tapa ylläpitää nuoren sosiaalisia suhteita. (Majamaa & Rantala 2016, 8.) Kuluttaminen määrittää sitä keitä olemme ja mihin kuulumme, kuluttamisella on iso merkitys kaikille ikäryhmille. Kulutuksen merkitys kulttuurissamme on ongelmallinen siinä mielessä, että ihmisillä on paine kuluttaa köyhänäkin. (Vitikka 2013, 8-12.) Käytettävät resurssit ja elämänvaihe vaikuttavat nuorten aikuisten kulutustyyliin selkeästi, kun ilmiötä tarkastellaan yleisellä tasolla. Kotona asuvilla pojilla ylimääräinen kulutus keskittyy usein teknologiaan, kun taas kotoa muuttaneet työssäkäyvät sinkkumiehet käyttävät ylimääräistä rahaa usein yöelämäänsä ja päihteisiin, naiset puolestaan omaan ulkonäköön. Opiskelijoilla kulutus keskittyy opintoihin ja harrastuksiin, lapsiperheissä usein lastenhoitoon. (Majamaa & Rantala 2016, 8).

Kulutukseen vaikuttaa monet taustatekijät, kuten kuluttajan tulotaso, elämänvaihe ja perheen koko. Nykypäivänä yksilölliset valinnat kuitenkin vaikuttavat suuresti kulutuspäätöksiin, mikä on kyseenalaistanut sosiodemografisten tekijöiden vaikutusta. Kulutuksen voidaan nähdä korostavan yksilöllisiä haluja ja vapaa-ajan tekemistä. Kiinnostuksen kohteet ja kulutustyyli ovat samantyyllisiä tietyillä ryhmillä, jolloin muodostuu kulutusyhteisöjä,

joiden taustat kuten tulot ja asuinpaikka, voivat poiketa paljonkin toisistaan. Kulutustutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että sosiodemografisilla tekijöillä kuten iällä, asuinpaikalla, tulotasolla, koulutuksella ja sukupuolella on merkittävä yhteys kulutustottumuksiin. Esimerkiksi ikä aiheuttaa eroja kulutustottumuksiin, sillä tulot, tarpeet ja varallisuus vaihtelevat eri elämävaiheiden mukaan. (Ansio 2013, 11-16.)

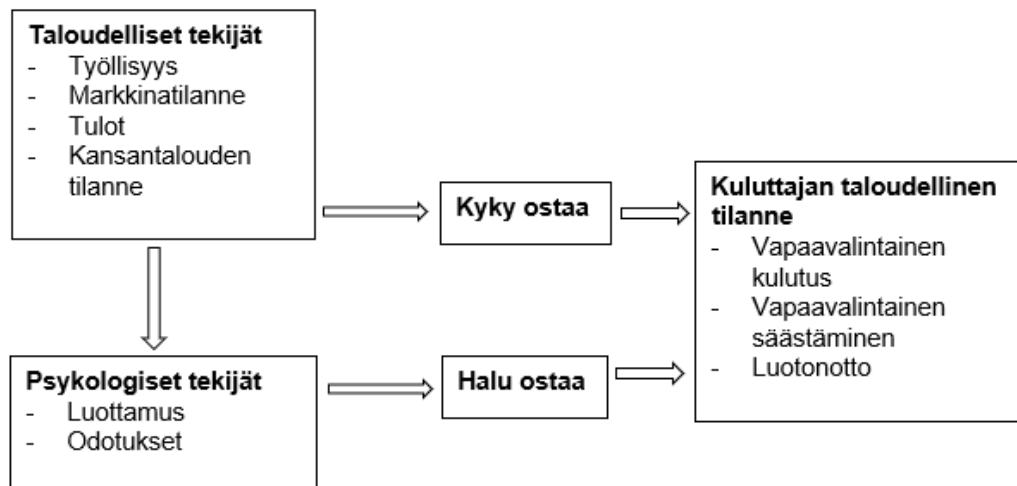
Välttämätön ja vapaavalintainen kulutus

Perinteinen taloustieteellinen näkemys on, että kotitaloudet jakavat käytettävissä olevat tulonsa kulutukseen ja säästämiseen. Kokonaiskulutus- ja säästäminen koostuu välttämättömistä ja vapaavalintaisista osista. Hyödykkeiden välttämättömyyttä on kuitenkin hankala arvioida, sillä se vaihtelee eri kuluttajien välillä ja eri tilanteissa. Yksi määritelmä välttämättömyyskulutukselle on kuluttaminen pakolliseen kulutukseen, ihmisen perustarpeisiin. Vapaavalintaisessa kuluttamisessa kulutuksen kohde, määrä ja ajoitus ovat kuluttajan itse päätettävissä. Myös säästäminen voidaan jaotella välttämättömään ja vapaavalintaiseen. (Heikkilä 2010, 11.)

	Välttämätön	Vapaavalintainen
Kulutus	Perustarpeet (ruoka, juoma, vaatteet, asuminen jne.)	Luksustuotteet, lomamatkat, virkistytminen, kulttuurielämykset, harrastukset
Säästäminen	Asuntolaina, eläke, vakuutusmaksut	Vapaaehtoinen säästäminen

Kuvio 7 Välttämätön ja vapaavalintainen kulutus ja säästäminen (Heikkilä 2010, 11)

Vapaavalintainen kuluttaminen riippuu käytettävissä olevien tulojen lisäksi kuluttajan luotamuksesta tulevaisuutta kohtaan. Kuluttajat jotka ovat optimistisia tulevaa kohtaan, kuluttavat usein käytettävissä olevia tulojaan herkemmin esimerkiksi lomamatkoihin ja erilaisiin luksustuotteisiin. Optimistisina aikoina myös luotolla maksaminen yleistyy, sillä tulevaisuuden maksukyky nähdään hyvänä. Epävakaassa taloudellisessa tilanteessa kuluttajat harvoin haluavat käyttää käytettävissä olevia tulojaan kuluttamiseen, vaan mieluummin lisäävät säästämistään. Vapaavalintaiseen kuluttamiseen vaikuttaa kuluttajan ostokyvyn lisäksi kuluttajan halu ostaa. Alla olevassa kuvassa (ks. kuvio 8) on lueteltuna psykologisia tekijöitä, jotka vaikuttavat kuluttajan haluun ostaa tai säästää. (Heikkilä 2010, 11-12).

Kuvio 8 Vapaavalintaiseen kulutukseen vaikuttavat tekijät (Heikkilä 2010, 12).

Yliopisto-opiskelijoiden välttämätöntä kulutusta kartoittaneen tutkimuksen mukaan 60% opiskelijoiden kulutuksesta on välttämätöntä. Luksuskulutus puolestaan on hyvin pientä opiskelijoiden keskuudessa. Luksuskuluttamiseksi opiskelijat määrittelivät tutkimuksessa internetin ja sosiaalisen median käytön, ystävien tapaamisen sekä makeisten ostamisen ja yöelämän. (Ansio 2013, 23-24.)

Kulutuskulttuuri

Kulutuskulttuuri- termillä kuvataan kulutuksen roolia yhteiskunnassa nykypäivänä. Kulutus nähdään mielihyvän tuottajana sekä myös toiveiden ja unelmien täyttäjänä, kulutusaktiiviteetit ja vapaa-aika ovat nousseet tärkeämmiksi kulutuskulttuurin myötä länsimaisissa. Vauraissa yhteiskunnissa ihmisten perustarpeet kuten ruoka ja juoma ovat tyydytettyjä, minkä vuoksi ihmiset pyrkivät hakemaan tyydytystä korkeamman tason tarpeilleen. Kulutuskulttuuri ilmenee muun muassa ostosten teon yleistymisenä vapaa-ajan aktiviteettina, laajentuneena ja kasvavana hyödykkeiden valikoimana, kulutusympäristöjen lisääntymisenä sekä mainonnan leviämisenä. Kulutuskulttuuri nähdään ns. materiaalisena kulttuurina, jossa tavarat ja esineet ovat suuressa roolissa yhteiskunnassamme. (Ansio 2013, 9). Kulutuskulttuuri ja sosiaalinen ympäristö luovat nuorten elämään paineita, odotuksia, mahdollisuuksia sekä haasteita kulutusvalintojen tekemiseen. Erilaisia houkutuksia on nykypäivänä verkossa, televisiossa ja puhelimessa, ihmisiltä vaaditaankin kriittisyyttä mainontaa kohtaan, jotta turhat ostokset voitaisiin välttää. (Peura-Kapanen, Lehtinen 2011, 10.) Aikaisemmin runsasta kulutusta on pidetty yhteiskunnassamme tuomittavana ja sopimattomana, ja pinnalla on ollut säästäväisyyden, omavaraisuuden ja taloudellisuuden ihannoiti. Nykypäivänä nautintoihin painottuva hedonistinen kulutus on kuitenkin korvanut aikaisempia arvoja ja kulutuksesta on tullut merkittävä osa jokapäiväistä elämää. Nuorten katsotaan olevan usein nautinnonhakisempia kuluttajia kuin keski-ikäisten, ja

usein myös matalatuloiset nuoret haluavat kuluttaa huolimatta siitä, että heillä ei ole siihen riittäviä taloudellisia resursseja. Nuorten kulutusresurssit ovat vaihtelevat ja rajalliset opiskelun, epäsäännöllisten tulojen ja osa-aikaisten työsuhteiden vuoksi. Tällöin nuorten on pakko tasapainoilla niukkojen resurssien puitteissa kulutuspäätöksiä tehdessään. (Ansio 2013, 23-30.)

Yksilöt ilmentävät omaa identiteettiään usein materiaalistien valintojen kautta. Tietyillä kulutusvalinnoilla- ja käyttäytymisellä ihmiset pystyvät helposti näyttämään tietynlaista kuvaa itsestään ja elämäntyylistään. Oman minuuden rakentaminen kulutuksen kautta on joltain osin korvannut todellisen identiteetin rakentamista, minkä seurauksena kuluttajien kiinnostus ja arvostus on keskittynyt enemmänkin tuotteiden ja tavaroiden näyttöarvoon käyttäntöllisyyden sijaan. Tällöin ostaja tekee ostopäätöksensä tuotteesta sen symboliarvon, eikä siitä saatavan hyödyn perusteella. Tavarat toimivat siis kommunikoinnin välineinä. (Sarpila 2007, 12.)

Elämäntyyllillä tarkoitetaan kulutussyhteiskunnassa itsetietoisuutta, jota ilmaistaan itseilmaisun, oman tyylin ja yksilöllisyyden avulla. Vaatteet, ulkoinen olemus, puhetyyli, vapaa-ajanvietto, ruokailu- ja juomatavat, koti, auto ja lomanvietto ovat asioita joilla yksilöt ilmaisevat omaa makuaan ja tyylitajuaan. Kulutus on helppo tapa ilmaista itseään ja etenkin nuorille se on tärkeä keino oman elämäntyylin ilmaisemiseen. Elämäntavoitteella ja kulutuskäyttäytymisellä on tutkittu olevan yhteys toisiinsa. Nuoret jotka ovat asettaneet statuksen tavoitteekseen, arvioivat kuluttavansa tavallista enemmän juhlimiseen ja yöelämään, puolestaan kotiin liittyviin tavaroihin kuluttavat enemmän nuoret, jotka tavoittelevat keskiluokkaisuutta. Elämyksiä tavoittelevat kuluttajat kuluttavat monipuolisesti matkailuun, opiskeluun ja alkoholiin liittyen. Hyvää ulkonäköä tavoittelevat korkeakouluopiskelijat pitävät tärkeänä tavoitella aineellista hyvinvointia. Korkeakouluopiskelijat, etenkin kauppatieteellisten alojen opiskelijat, ovat ymmärtäneet korkean elintason ja hyvännäköisyyteen panostamisen auttavan elämässä menestymiseen. (Ansio 2013, 16-20.)

Trendit kulutuksessa nykypäivänä

Ihmisten kuluttaminen muuttuu maailman muuttuessa. Elintaso länsimaisissa yhteiskunnissa on niin hyvää, että välttämättömyyksien lisäksi ihmiset ostavat erilaisia luksustuotteita. Luksustuotteet ajatellaan usein "ylimääräiseksi" tavaraksi. Luksustuotteiden määrittely on kuitenkin haastavaa nykypäivänä, kun välttämättömyyksien ja ylimääräisen kuluttamisen määrittäminen muuttuu yleisen elintason muuttuessa. Aikaisemmin luksustuotteet on jaettu turhiksi tuotteiksi, joihin kaikilla ei ole varaa kuten korut, samppanja ja turkikset.

Elintason noustessa länsimaissa luksustuotteista on tullut useammille kuluttajille mahdollisia. Perinteisiksi luksustuotteiksi- ja palveluiksi määritellään nykypäivänä sellaiset tuotteet, jotka ovat yleisesti haluttuja niiden tuottaman mukavuuden tai mielihyvän takia. Tällaiset tuotteet ovat yleensä kalliita ja harvinaislaatuista. (Nyrhinen & Wilska 2012, 20.)

Luksustuotteet voidaan jakaa neljään kategoriaan:

- Utilitariset tuotteet ja palvelut, kuten kodinkoneet ja teknologiatuotteet
- Hemmottelutuotteet ja -palvelut, esimerkiksi kauneushoidot, kosmetiikka, gourmet-ruoka
- Lifestyle- tuotteet, kuten erilaiset brändituotteet ja kalliit autot
- Unelmaluksus- tuotteet, kuten kalliit huvijahdit, korut, antiikki ja taide

Teknologian kehityksen ja virtuaalisen ympäristön myötä ihmiset kokevat perinteiden katoamisen sekä luonnosta erkaantumisen, mikä on herättänyt autenttisuuden kaipuun ihmisissä. Tämän myötä ihmiset ovat alkaneet hakea tuotteista ekologisuutta, eettisyyttä, kauneutta ja inhimillisyyttä. Tätä voidaan kutsua elämystaloudeksi. Elämystalous kattaa vastuullisen kuluttamisen lisäksi elämysten ja aitojen asioiden tavoittelemisen, tällaisia asioita ovat muun muassa matkailu, viihde, kulttuuri ja liikunta. Aiemmin luksus käsitettiin lähinnä tuotteen vaikeana saatavuutena ja statushakuisuutena, mutta uusi käsitys luksuksesta keskittyy enemmänkin tuotteen vastuullisuuteen, korkeaan laatuun ja kestävään kehitykseen. (Nyrhinen & Wilska 2012, 22-23.)

Luksustuotteiden, vastuullisen kuluttamisen ja elämystalouden lisäksi nykyään on pinnalla myös terveyteen ja hyvinvointiin liittyvä kulutus. Liikunta on kaupallistunut ja se näkyy muun muassa kuntokeskusten laajentumisena hyvinvointikeskuksiksi, joissa tarjotaan palveluja, tuotteita ja erilaisia tuote-palvelukokonaisuuksia. Esimerkiksi personal training- ohjausta, kauneus- ja terveystuotteita, kuntokeskuspalveluita, lisäravinteita, liikuntavaatteita ja välineitä. Lisäksi hyvinvoinnin osa-alueisiin voidaan sisällyttää painonhallintaan ja terveelliseen ruokavalioon liittyviä tuotteita kuten lisäravinteita ja terveysvaikutteisia elintarvikkeita sekä liikuntaan liittyvät oheistuotteet kuten askelmittari. (Grenman, Räikkönen & Wilska 2014, 50-53.)

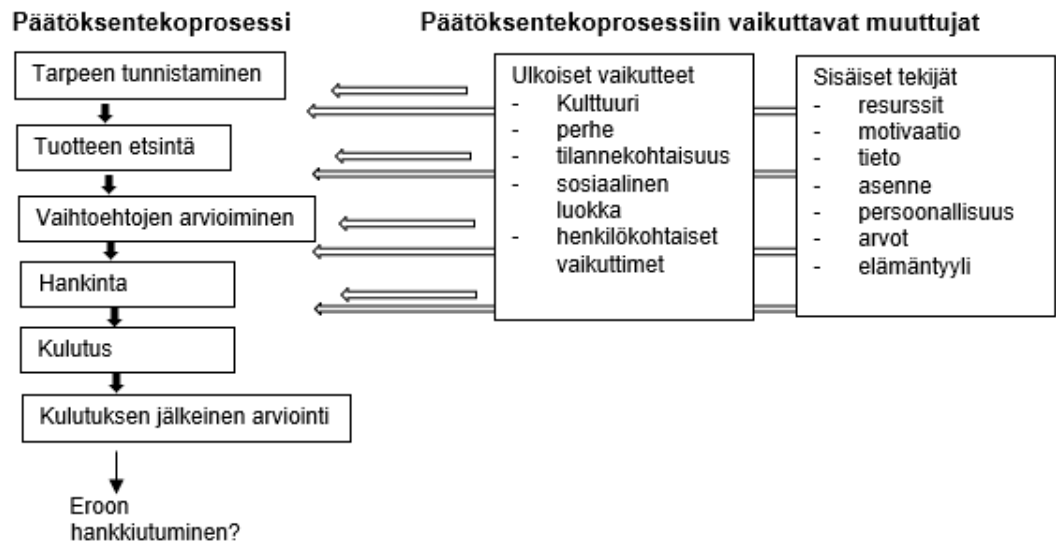
Ihmisten vapaa-aika on lisääntynyt vuosien saatossa ja sen merkitys on myös kasvanut. Vapaa-ajan lisääntymisen myötä siitä on tullut myös hyvin kaupallista, kun välttämättömyiden hyödykkeiden jälkeen rahaa jää myös harrastuksiin ja muihin vapaa-ajan tekemisiin. Vapaa-aikana ihmiset pyrkivät hakemaan nautintoja ja miellyttäviä asioita, kuten liikunta-elämyksiä ja kauneushoitoja. Vapaa-ajan kulutus ilmentää hyvin modernia ja hedonistista

kulutusta kokemus- ja elämysyhteiskunnassa, jossa ihmisten tunteet ja henkilökohtaiset valinnat ovat keskiössä. (Sointu 2013, 11-15.)

Ostajatyypit ja ostopäätösprosessi

Ostajatyypit kuvastavat kuluttajaan liittyviä ominaisuuksia, jotka pysyvät lähestulkoon samana ostotilanteesta riippumatta. Ostajatyypit voidaan jakaa esimerkiksi taloudellisiin, sosiaalisiin, apaattisiin, aktiivisiin, yksilöllisiin, tinkiviin sekä eettisiin ostajaryhmiin. Taloudellinen ostaja vertailee eri liikkeiden vaihtoehtoja ja kiinnittää erityistä huomiota hinta-laatusuhteeseen, asiakaspalveluun taloudellinen ostaja ei niinkään kiinnitä huomiota. Tinkivä ostaja metsästää erikoistarjouksia ja tinkii usein tehdessään ostoksia, hän hyödyntää paljon alennuksia ja erilaisia etuja. Sosiaalinen ostaja asioi usein samoissa liikkeissä ja pyrkii samalla luomaan sosiaalisia kontakteja palveluhenkilöstön kanssa. Apaattinen ostajatyypin käy ostoksilla ainoastaan silloin kun on pakko, hän kuluttaa vain välittömiin tarpeisiinsa. Tämän vastakohta on aktiivinen ostaja, joka odottaa saavansa hyvää palvelua liikkeessä ja käyttää paljon aikaa tuotevertailuihin. Aktiivista ostajaa voidaan kutsua myös shoppailija-ostajaksi, ja tämän alaryhmäksi voidaan erottaa nimenomaan heräteostoksia tekevät ostajat. Yksilöllinen ostaja pyrkii erottumaan muista kulutusvalinnoillaan. Eettinen ostaja kuluttaa arvojensa mukaisesti, näitä ovat esimerkiksi luomuruokaa käyttävät kuluttajat ja vegaanit. (Mäntysaari 2012, 27-28.)

Kuluttajan ostopäätös etenee usein vaihe vaiheelta: kuluttaja havaitsee tarpeen, etsii tietoa ja vertailee eri vaihtoehtoja, päätyy ostamaan tuotteen ja jälkikäteen arvioi tehdyn ostoksen. Ostopäätösprosessiin vaikuttaa kuitenkin myös yksilön sisäiset tekijät ja ulkoinen ympäristö (ks. *kuvio 8*). Kulttuuri, perhe, tilannekohtaisuus, henkilökohtaiset vaikuttimet ja sosiaalinen luokka ovat esimerkkejä ympäristötekijöistä, jotka vaikuttavat ostopäätösprosessiin. Arvot ja symbolit ovat esimerkkejä kulttuurisista tekijöistä, jotka ohjaavat kuluttajan ostopäätöstä. Sosiaaliseen luokkaan vaikuttaa sosiaalinen ja taloudellinen tilanne. Henkilökohtaisia vaikuttimia ovat esimerkiksi lähimmän piirin asettamat normit ja odotukset. Perheellä ja elämäntilanteen erityispiirteillä, kuten perheenlisäyksellä, on myös usein suuri vaikutus ostopäätösprosessiin. Yksilön sisäisiä tekijöitä on hänen käytettävissä olevat resurssit, asenteet, persoonallisuus, motivaatio ja tietämys. Omat resurssit sisältävät ajan, rahan ja tiedonkäsittelyn. Kuluttajan tieto muodostuu usein aiempien kokemusten perusteella jostakin tuotteesta tai ostopaikasta, eli muisti auttaa ostopäätösten tekemisessä. Ostajan asenne voi tietystä tuotteesta olla positiivinen tai negatiivinen, mikä myös vaikuttaa ostopäätöksen tekemiseen. Kuluttajat myös ilmentävät ostopäätöksillään omaa persoonallisuuttaan, arvojaan ja elämäntyyliään. (Korhonen 2012, 17-18.)

Kuvio 9 Päätöksentekoprosessi. Engel- Kollat- Backwell- malli (muokattu versio)

Pakonomainen ostaminen

Pakonomainen halu tehdä ostoksia on ilmiö, jossa tavaroiden ostamista ei harkita ja ostamiselle ei ole varsinaista tarvetta. Tällainen kulutuskäyttäytyminen on haitallista sekä psykologisesti että taloudellisesti. Pakonomaisen ostamisen psykologinen haitta ilmenee silloin, kun ostamisella etsitään omaa identiteettiä tai pyritään parantamaan mielialaa. Materialistisilla hankinnoilla yritetään parantaa omaa ja muiden näkemystä itsestä, taustalla on usein kuluttajan heikko itsetunto. Pakonomaisella ostamisella on negatiivisia vaikutuksia talouteen, silloin kun rahankäyttö ja tavaroiden ostaminen karkaavat käsistä. Etenkin nuoret ovat riskiryhmässä sortua tällaiseen kontrolloimattomaan kulutukseen ja rahojen tuhlaamiseen. Ihmiset pyrkivät saavuttamaan mielihyvää kuluttamisen avulla, tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että onnellisuudella ja materialistisella asenteella on negatiivinen yhteys. Tämä johtuu siitä, että materialistisen tarpeen tyydyttäminen on lähes mahdotonta, sillä aina löytyy uusi tarve ja halu hankkia jotain uutta, joka itseltä vielä puuttuu. (Kärkkäinen, Määttänen 2011, 12-13.) Pakonomaista ostokäyttäytymistä esiintyy erityisesti perinteisissä markkinaympäristöissä, kuten ostoskeskuksissa. Nykyään se on kuitenkin yleistymässä myös verkossa tehtäviin ostoksiin. Verkossa ostaminen on helppoa luotokortilla, ja ostotransaktio nähdään usein etäisenä tapahtumana. Isossa Britanniassa nuoret aikuiset ovat olleet paikallisen tutkimuksen mukaan huolissaan ylikuluttamisesta verkkokaupoissa. Verkossa ostaminen usein hämärtää rahan kuluttamisen tunnetta, kun siihen ei liity käteinen raha. (Kalmakoski 2015, 23-24.)

Ihmisten elämä kulutuskeskeisessä yhteiskunnassa vaatii itsekuria runsaan tarjonnan äärellä, itsesääntely ja harkitseminen valintoja tehdessä on välttämätöntä ja jokaisen yksilön oma velvollisuus. Kuluttajan täytyy siis itse pystyä arvioimaan ja määrittelemään mikä on tarpeellista ja mikä puolestaan ylimääräistä. Mikäli kuluttaja ei kykene hallitsemaan omaa ostokäyttäytymistään ja toimimaan omien ihanteidensa mukaisesti, voi tämä aiheuttaa huonon omantunnon sekä tyytymättömyyttä omaa toimintaa kohtaan. Huono omatunto viestii epäonnistuneesta itsehallinnasta, kun kuluttaja on joutunut itse valitsemaan eri vaihtoehtojen väliltä. Huonon omantunnon taustalta löytyy myös kulttuurisia käsityksiä siitä, mikä on hyväksyttyä ja mikä ei. Yhteiskunta ja kulttuuri kohdistavat kuluttajaan moraalisia vaatimuksia, jotka ovat usein ristiriitaisia. Kulutuksen tulee olla hillittyä, ympäristöystävällistä ja kotimaisia tuotteita suosivaa. Käytettävät varat muodostavat raamin kulutukselle, josta ei saa poiketa. Toisaalta kulutuksella ilmaistaan kulttuurissamme menestystä. Talouspolitiikka puolestaan kannustaa kulutukseen, jotta voidaan tukea kotimaista kauppaa, tuotantoa ja talouselämää yleensä. (Heleniemi 2015, 28-30.)

2.7 Yhteenveto teoriaosuudesta

Korkeakouluopiskelijoiden resurssit ovat rajalliset, minkä vuoksi elämä vaatii usein suunnittelua niin taloudellisesti kuin ajallisesti. Opiskelijoiden elämäntilanteet vaihtelevat myös suuresti, osa tekee töitä opiskelujen ohessa, osa on täysipäiväisiä opiskelijoita ja osalla saattaa olla oma perhe perustettuna. Työssä käyminen helpottaa ja mahdollistaa asumisen pääkaupunkiseudulla, jossa vuokrahinnat kasvavat vuosittain suuremmiksi. Työssä käyminen opiskelun ohella vie kuitenkin pakostikin aikaa opiskelulta, mikä saattaa pitkittää valmistumista. Opintotukia muutettiin vuonna 2017, mikä aiheutti yleisen asumistuen kasvamista yksinasuville, mutta poistamista kokonaan tietyltä osalta opiskelijoita, jotka asuvat yhteisessä taloudessa. Opintolainamäärää nostettiin ja sitä saavat hakea kaikki tulotosta tai asumismuodosta riippumatta. Koska tulot ovat usein melko matalia ja mahdollisesti myös epäsäännöllisiä, vaaditaan opiskelijalta usein itsekuria ja suunnitelmallisuutta hankinnoissa, jotta rahat riittävät välttämättömiin perustarpeisiin. Nyky-yhteiskunnassa kuluttaminen on osa päivittäistä elämäämme, ja houkutuksia löytyy paljon niin mainoksista kuin sosiaalisesta ympäristöstä. Taloudellinen lukutaito ja kyvykkyys ovat käsitteitä, jotka kuvaavat taloudellista osaamista. Aina tietämys taloudellisista käsitteistä ja asioista ei kuitenkaan tarkoita sitä, että niiden mukaan osaisi toimia omassa käytännön elämässä.

Suomessa vallitsee kulutuskeskeinen elämäntyyli, ja harkitsemattomat ostopäätökset ovat varmaan monille tuttua. Erilaisia kulutusluottoja on ilmestynyt kannustamaan kulutukseen, maksuaikaa ja rahoitusta tarjotaan useisiin tuotteisiin ja pikavippiä on mahdollista hakea netistä muutamalla klikkauksella. Samaan aikaan säästämisaste on tippunut Suomessa

pakkasen puolelle, mikä saattaa kertoa kotitalouksien luottamuksesta talouteen tällä hetkellä. Säästäminen vaatii usein jonkin motivaation, kuten oman asunnon ostamisen tai varakassan kerryttämisen, jotta säästäminen voi onnistua. Joillekin säästäminen on kuitenkin yksinkertaisesti mahdotonta rahan riittämättömyyden vuoksi.

Opiskelijat joutuvat usein käyttämään suurimman osan tuloistaan perustarpeisiin, kuten ruokaan ja asumiseen, mutta samaan aikaan nautinnollisuutta hakeva kulutustyyli on pinnalla tänä päivänä. Kuluttaminen onkin keskeinen keino ilmaista itseään, identiteettiään ja elämäntyyliään sekä ylläpitää sosiaalisia suhteita. Kulutuksen kohteet ovat vuosien saatossa muovautuneet, ja nykyään voidaan havaita kuluttamista vastuullisiin tuotteisiin, erilaisiin elämyksiin ja luksustuotteisiin, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviin tuotteisiin sekä palveluihin. Tämä kertoo kuluttajien arvojen muuttumisesta: vapaa-aikaa arvostetaan aikaisempaa enemmän ja kuluttamisessa on alettu keskittämään huomiota myös tuotteiden vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen. Kuluttajan ostopäätöksiin vaikuttaa kuluttajan arvojen lisäksi myös esimerkiksi persoonallisuus, elämäntyyli, tietämys, asenteet ja käytettävissä olevat resurssit. Rajaton tarjonta ja mainonta tuotteista voi aiheuttaa ilmiön, jossa kuluttajalla ilmenee jatkuvasti uusia tarpeita, jotka eivät kuitenkaan tyydyty ostamalla. Kuluttaja ei osaa arvioida rajaa tarpeellisen ja tarpeettoman välillä. Ostaminen aiheuttaa hetkellistä nautintoa, ja ostaja pyrkiiikin parantamaan sen avulla mielialaansa. Pakonomaisen ostamisen riskiryhmässä ovat nuoret, jotka saattavat helpommin sortua rahojen tuhlaamiseen ja kontrolloimattomaan kulutukseen. Elämä houkutusten keskellä vaatii itsekuria, jokaisella on vastuu omasta taloudestaan ja rahankäytöstään. Tämä teoriaosuus toimii perustana tutkimukselle, jossa selvitän Haaga-Helian tradenomiopiskelijoiden taloudenhallintaa ja rahankäyttöä.

3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena kyselylomakkeen avulla. Taloudenhallinta ja rahankäyttö sisältävät tässä tutkimuksessa neljä eri osa-aluetta, joiden avulla pyrin saamaan kokonaiskuvan opiskelijoiden taloudenhallinnasta nykypäivänä. Nämä osa-alueet ovat kulutuspäätöksiin vaikuttavat tekijät, kulutuksen kohteet, oman talouden ajattelu pitkällä vai lyhyellä aikavälillä sekä tarve hakea kulutusluottoa tai pikavippiä. Sähköinen kyselytutkimus antaa mahdollisuuden saada tietoa melko suurelta joukolta vastaajia, jolloin on mahdollista luoda jonkinlainen kokonaiskuva opiskelijoiden taloudenhallinnasta ja rahankäytöstä.

Kyselylomake lähetettiin sähköpostilla Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Helsingin ja Porvoon toimipisteiden suomenkielisille tradenomiopiskelijoille. Tradenomiopiskelijoita on Haaga-Heliassa yhteensä kuudesta eri koulutusohjelmasta: finanssi- ja talousasiantuntija, johdon assistenttityö ja kielet, myynti ja visuaalinen markkinointi, liiketalous, myyntityö ja tietojenkäsittely. Haaga-Helia on suuri ammattikorkeakoulu, jossa opiskelee paljon opiskelijoita eri aloilta, toimipisteitä Haaga-Helialla on Helsingissä, Porvoossa ja Vierumäellä. Rajasin tutkimuksen koskemaan ainoastaan Helsingissä ja Porvoossa opiskelevia suomenkielisiä tradenomiopiskelijoita, jotta tutkimusjoukko ei olisi liian laaja.

3.1 Kyselylomake

Tein kyselylomakkeen Webropol- ohjelmalla. Sähköinen kyselylomake mahdollisti vastausten keräämisen suurelta kohdejoukolta ja helpotti tulosten analysointia. Sähköinen kyselylomake koostui yhteensä 21 kysymyksestä, joista seitsemän ensimmäistä kysymystä käsitteli vastaajan taustatietoja. Demografisilla tekijöillä on tutkitusti ollut vaikutusta etenkin kulutustottumuksiin, minkä vuoksi minulla oli kyselyssä useampi kysymys vastaajan taustatiedoista. Taustatietoina kyselyssä oli vastaajan sukupuoli, ikä, elämäntilanne, asumismuoto, kotitalouden koko sekä omat sekä mahdollisen kumppanin tulot sekä saatu perintö. Ikä ja tulot olivat kyselyssä avoimia kysymyksiä, johon vastaaja sai itse kirjoittaa vastauksen. Elämäntilanne sisälsi tässä kyselyssä vain kaksi vaihtoehtoa, päätoiminen opiskelija ja työssäkäyvä opiskelija. Tarkoituksena on selvittää nimenomaan opiskelijoiden taloudenhallintaa ja rahankäyttöä, minkä vuoksi vaihtoehtoja oli vain kaksi. Asumismuoto antaa käsityksen asumiskustannuksista, mikä usein on suurin kuukausittainen menoerä. Opiskelija-asunnot ovat huomattavasti edullisempia kuin yksityisen vuokranantajan vuokraamat, ja vanhempien luona asuvalla jää usein enemmän rahaa käteen, kun asumiskustannukset ovat matalat tai kokonaan maksutonta.

Taustatietojen lisäksi kyselyssä oli erilaisia monivalinta- ja Likertin asteikon kysymyksiä, joilla pyrin saamaan vastauksia tutkimuksen pää- ja alaongelmiin:

- Kuinka hyvin opiskelijat hallitsevat omaa talouttaan?
- Mitkä asiat vaikuttavat opiskelijoiden kulutuspäätöksiin?
- Minkälaisiin asioihin opiskelijat kuluttavat rahaa?
- Ajattelevatko he talouttaan pitkällä vai lyhyellä aikavälillä?
- Joutuvatko opiskelijat turvautumaan pikavippeihin tai muihin luottoihin?

3.2 Aineiston keruu

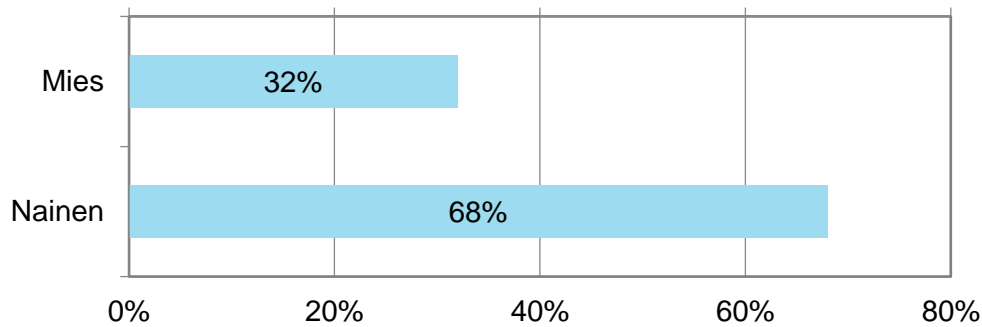
Tutkimus toteutettiin marras- ja joulukuun vaihteessa ajalla 24.11-3.12.2017. Sähköinen Webropol- kysely lähetettiin 4700 Haaga-Helian suomenkielisille tradenomiopiskelijoille, joiden koulutusohjelmien toimipisteet sijaitsevat Helsingissä ja Porvoossa. Ennen kyselyn lähettämistä olin hakenut tutkimusluvan Haaga-Helialta.

Halusin tehdä kyselystä mahdollisimman helposti ymmärrettävän ja nopean täyttää, minkä vuoksi kyselyssä oli monivalintakysymyksiä ja Likertin asteikon kysymyksiä, joista vastaaja sai valita itselleen sopivimman vaihtoehdon. Sain muutamalta kyselyyn vastanneelta palautetta, että heillä oli ollut ongelmia kyselyn vastausten lähettämisessä. Selvisi, että kahteen Likertin asteikon kysymykseen vapaavalintainen avoin kysymys ”Jokin muu, mikä?” oli jäänyt pakolliseksi. Onneksi tämä ei kuitenkaan suuresti vaikuttanut vastausten määrään.

Toivon, että kysely herätteli vastaajia pohtimaan omaa kulutustaan ja talouttaan sekä mahdollisia ongelmakohtia niihin liittyen. Vastaajilla oli mahdollisuus osallistua kahden Finnkinon leffalipun arvontaan (arvo 25€) jättämällä yhteystietonsa kyselyn lopussa. Yhteystietoja käytettiin ainoastaan leffalippujen arvontaan.

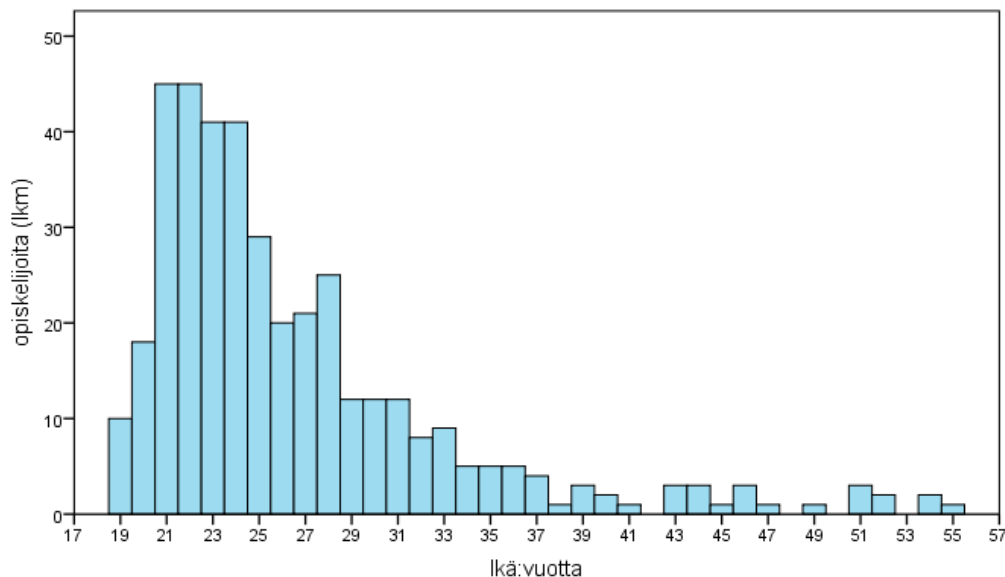
Vastaajia kyselyssä oli yhteensä 394. Koska kysely lähetettiin melko suurelle vastaajajoukolle (4700), vastausprosentti 8% jää melko pieneksi. Vastaajia oli kuitenkin määrällisesti runsaasti ja enemmän kuin osasin odottaa. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä osoittautui sopivaksi tutkimusmenetelmäksi, otos oli riittävän suuri ja vastausten perusteella on mahdollista kartoittaa korkeakouluopiskelijoiden tilanne taloudellisesta pärjäämisestä sekä rahankäytöstä.

Vastanneista 68% oli naisia ja 32% miehiä. Tämän taustakysymyksen tarkoituksena on löytää mahdollisia eroja miesten ja naisten kulutustottumuksissa ja muissa rahankäyttöön ja talouteen liittyvissä kysymyksissä.

Kuvio 10 Vastaajien sukupuolijakauma. (N= 394)

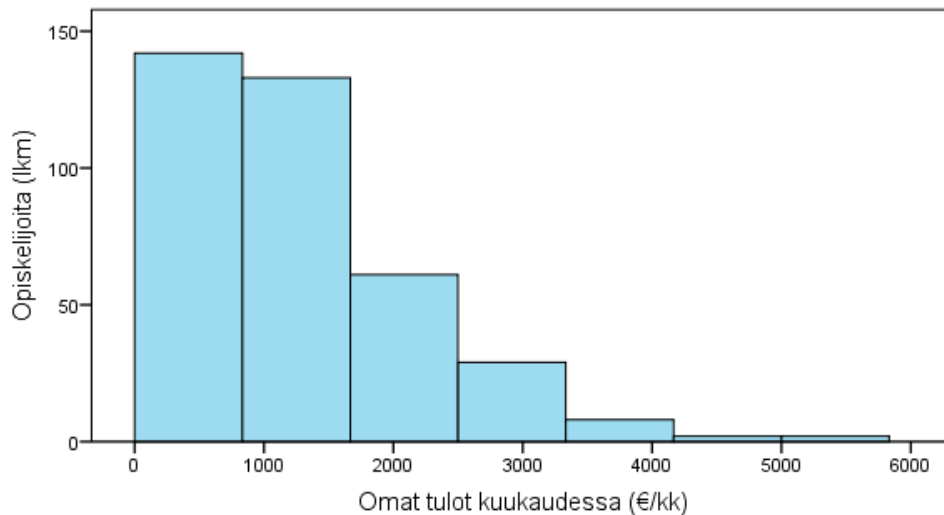
Seuraava taustakysymys käsitteli vastaajien ikää, kysymys oli avoin kysymys, mikä mahdollisti tarkan tiedon vastaajien iästä. Vastaajien ikä vaihteli 19 ja 55 ikävuoden välillä, vastaajien iän keskiarvo oli 26,6 vuotta ja mediaani 24. Suuri osa vastaajista oli iältään 21-24 vuotiaita. Vastaajista 12% oli yli 30 vuotiaita. Kysely lähetettiin myös iltaopiskelijoille, joista useat ovat aloittaneet jo työelämässä. Tämän vuoksi vastaajien ikäjakauma on kyselyssä melko laaja.

Kuvio 11 Vastaajien ikäjakauma. (N= 394)

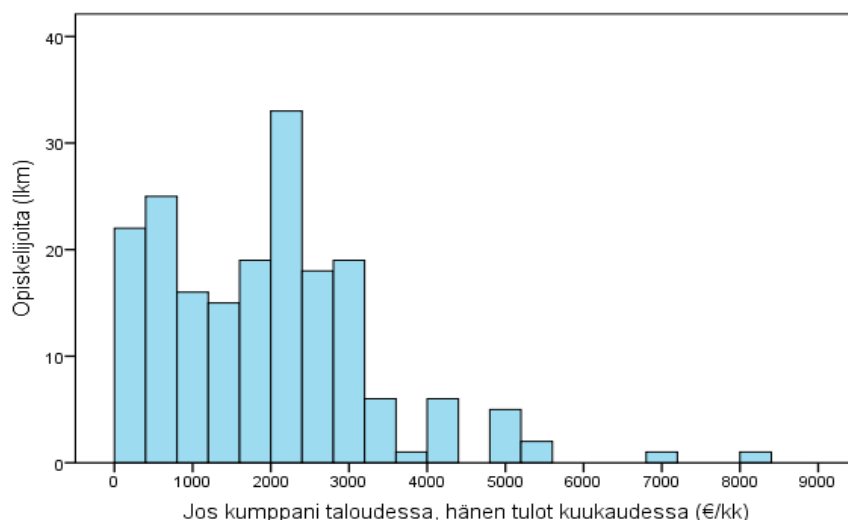
Kysymys kuukausituloista verojen jälkeen oli avoin kysymys, johon vastaaja sai kirjoittaa tarkat tulonsa. Kysymys ei ollut pakollinen, vastauksia kysymykseen tuli yhteensä 373 kpl. Opiskelijoiden kuukausitulot verojen jälkeen vaihtelivat suuresti 0-5000 euron välillä. Yli 30 vuotiaista 45 prosentilla tulot olivat yli 1900€/kk. Ikäryhmästä 22-24 vuotiailla 11 prosentilla tulot ylittivät 1900€ kuukaudessa, kun taas 19-21 vuotiailla vastaava luku oli 7%.

Tästä voi karkeasti päätellä, että tulot kasvavat iän noustessa. Yksi vastauksista oli 20000€/kk, mikä saattaa johtua kirjoitusvirheestä tai kysymyksen ymmärtämisenä vuositu-
loina. Epäselvyyden vuoksi en ota kyseistä vastausta tutkimuksessa huomioon. Lähes
puolet (49%) vastaajista ilmoitti kuukausitulonsa olevan 0-1000€, mikä on alle Suomen
köyhyysrajan, joka on nettotuloina 1190€/kk (Helsingin uutiset, 2016). 19-21 vuotiaista
81%, 22-24 vuotiaista 51%, 25-27 vuotiaista 55%, 28-30 vuotiaista 31% ja yli 30 vuotiaista
23% tienaa 0-1000€ kuukaudessa. Matala tulotaso koskee siis kaikkia ikäryhmiä.

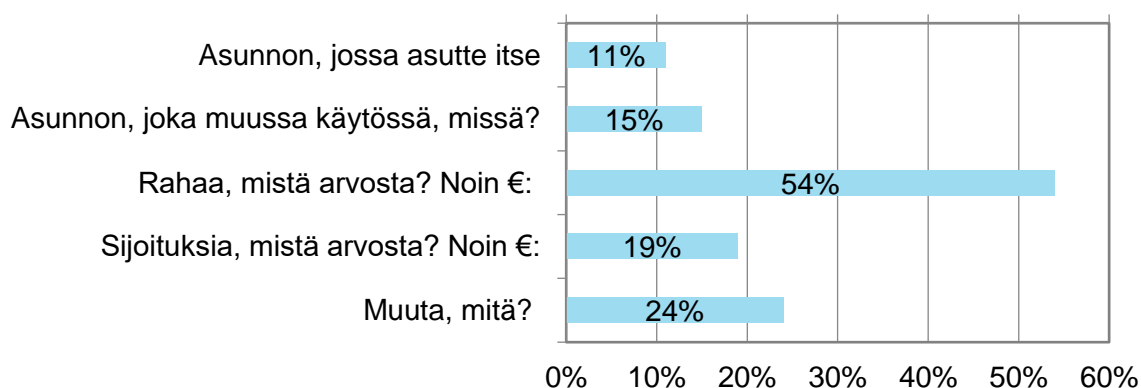
Kuvio 12 Opiskelijoiden tulot kuukaudessa verojen jälkeen. (N= 378)

Kyselyssä oli kysymys samassa taloudessa asuvan kumppanin nettotuloista. Kuukausitu-
lot vaihtelivat 0-8000 euron välillä. Kumppanin tienaminen vaikuttaa opintotukimuutoksen
myötä opiskelijan asumistuen saamiseen. Mikäli yhteiset bruttotulot ylittävät Helsingissä
2.508 euroa, opiskelija ei saa lainkaan asumistukea. Avoliitossa asuvalla pariskunnalla ei
ole lain mukaan elatusvelvollisuutta toisiaan kohtaan, mutta opintotukimuutos antaa olet-
taa, että työssäkäyvä kumppani kustantaa myös opiskelevan osuuden asumisesta. Opin-
totukiudistuksen myötä asumistuki loppui 42 000 opiskelijalta. (Aamulehti 2017.) Työssä-
käyvä kumppani voi kuitenkin antaa taloudellista turvaa opiskelijan talouteen kulujen ja-
kautuessa.

Kuvio 13 Mahdollisen kumppanin tulot kuukaudessa verojen jälkeen. (N= 190)

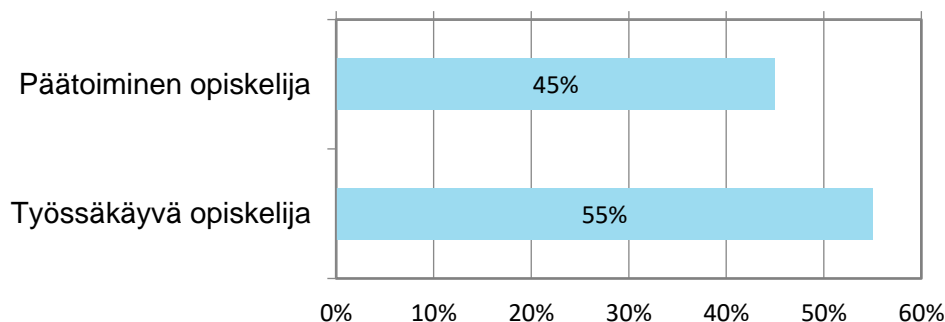
Yksi taloudelliseen pärjäämiseen vaikuttavista tekijöistä kuukausitulon lisäksi on mahdollinen perintö. Vastaajista yhteensä 84 opiskelijaa vastasi, että joko itse tai puoliso on saanut joskus perintöä. Rahana tai sijoituksena saatu perintö vaihteli suuruudeltaan 500 eurosta 200.000 euroon. 11% perintöä saaneista asuu perityssä asunnossa, 15% asunto on muussa käytössä, kuten vanhemman asuntona tai vuokralla. ”Muuta, mitä?”- kysymykseen oli vastattu muun muassa metsää, vapaa-ajan tontti sekä auto.

Kuvio 14 Oma tai puolison saama perintö. Vastausten prosenttiosuudet. (N= 84)

3.3 Elämäntilanne

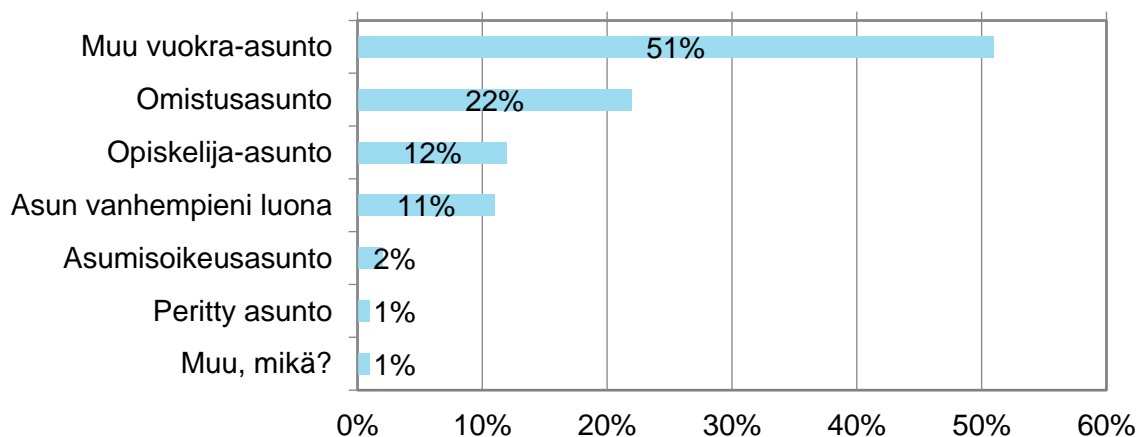
Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiön vuonna 2017 tekemän tutkimuksen mukaan 57,8% opiskelijoista käy töissä opintojen ohella (Helsingin Uutiset 2017). Kyselytutkimukseni mukaan vastaajista yli puolet (55%) on työssäkäyviä opiskelijoita, ja päätoimisia opiskelijoita on 45% vastaajista. Tämä on hyvin lähellä asuntosäätiön tutkimustulosta. Miesten ja naisten välinen ero oli erittäin pieni, miehiä opiskelee päätoimisesti vastanneista 46%, kun taas naisia yhteensä 45%. Eniten työssäkäyviä opiskelijoita oli ikäryhmässä 22-24 vuotiaat, joista 61% työskentelee opintojen ohessa.

Kuvio 15 Opiskelijoiden elämäntilanne. (N= 394)

3.4 Asuminen

Asumiskulut ovat yleensä suurin kuukausittainen menoerä, joten asumismuodolla on huomattava vaikutus taloudelliseen tilanteeseen. Noin puolet vastaajista (51%) asuu vuokralla muussa kuin opiskelija-asunnossa. Muu vuokra-asunto voi olla esimerkiksi kaupungin tai yksityisen vuokraama asunto. Vuokrahinnat näissä asunnoissa ovat usein korkeat pääkaupunkiseudulla. 12% vastaajista asuu opiskelija-asunnossa, mikä on pääkaupunkiseudulla usein huomattavasti edullisempi asumismuoto muihin vuokra-asuntoihin verrattuna. Huomattava osa vastanneista, 22%, asuu omistusasunnossa. Yli 30 vuotiasta 60% asuu omistusasunnossa. Asumisoikeusasunnossa asuu 12% vastanneista ja 1% asuu perityssä asunnossa. Neljänneksi yleisin asumismuoto kyselyssä oli vanhempien luona asuminen, joka on vaihtoehtoista yleensä kaikista edullisin. Yli puolet vanhempien luona asuvista vastaajista oli iältään 19-21 vuotiaita. Kyseisestä ikäryhmästä 36% asuu vanhempiensa luona.

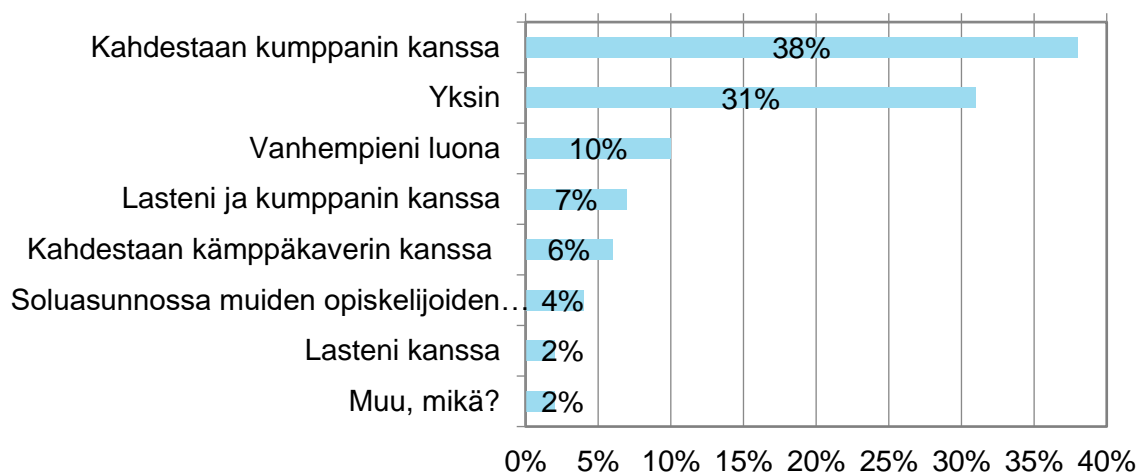
Kuvio 16 Vastaajien asumismuodot prosentteina. (N= 394)

Asumismuodon lisäksi asumis- ja elinkustannuksiin vaikuttaa kotitalouden koko. Kotitaloudella tarkoitetaan yhdessä asuvia henkilöitä, jotka käyttävät tulojaan yhdessä joko ruokaan ja/tai muihin menoihin (Ansio 2013, 45). Suuri osa vastaajista (31%) asuu yksin.

Moni heistä on 22-24 vuotiaita, kyseisestä ikäryhmästä 42% asuu yksin. Yksinelävien kulut ovat usein suuret, kun asumiskulut ja muut menot täytyy maksaa yksin. Vastaajista 38% asuu kahdestaan kumppanin kanssa. Yhteensä 10% vastanneista jakaa asumiskustannukset joko kämpppäkaverin kanssa tai soluasunnossa muiden opiskelijoiden kesken.

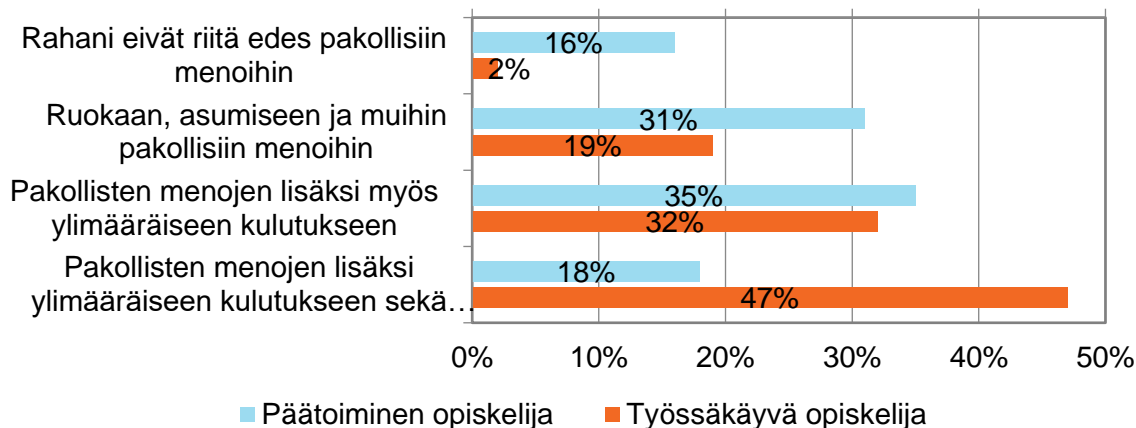
Osalla vastaajista on lapsia, 7% asuu sekä lasten että kumppanin kanssa ja 2% yhdessä lastensa kanssa. Yli 30 vuotiasta yhteensä 37 prosentilla on lapsia. Lapset lisäävät luonnollisesti opiskelijatalouden menoja. ”Muu, mikä?” - vaihtoehtoon tuli muutamia vastauksia, kolme vastaajista asuu yhdessä useamman kuin yhden kämpppäkaverin kanssa, ja kaksi vastaajista yhdessä kumppanin ja kämpppäkaverin kanssa.

Kuvio 17 Kotitalouden koko. Vastaajien prosenttiosuudet. (N= 394)

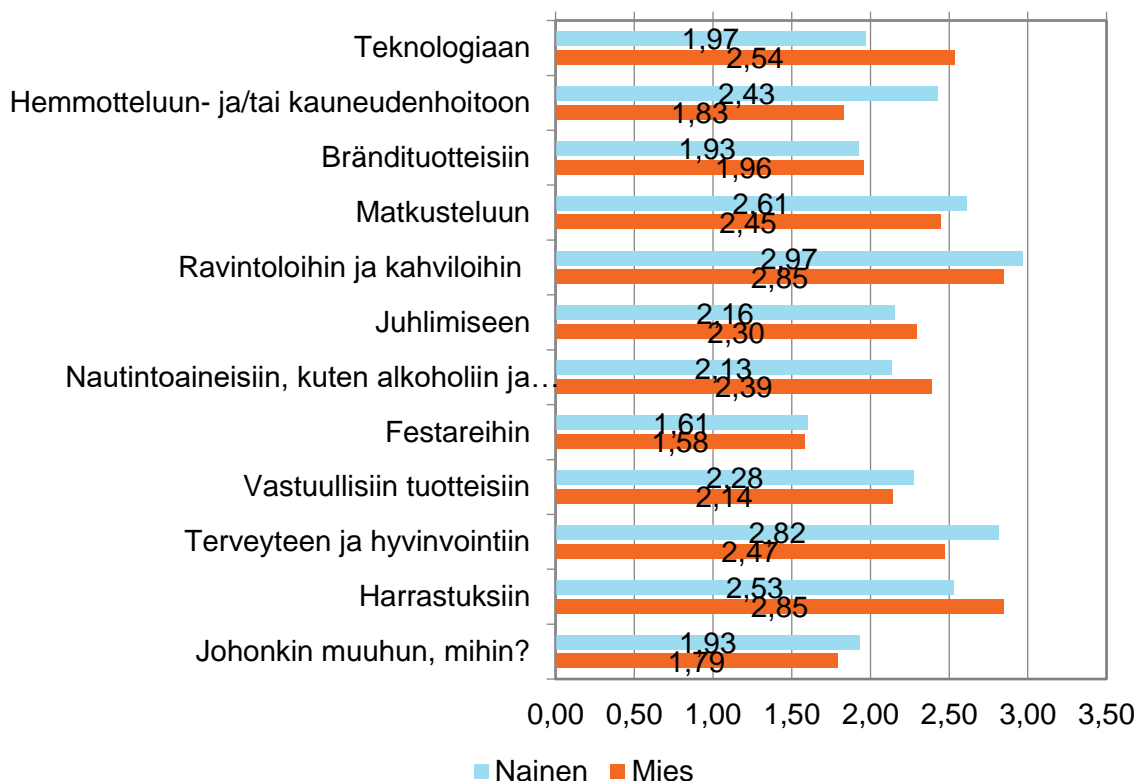
3.5 Kulutuksen kohteet

Opiskelijataloudessa joutuu usein ostamaan ainoastaan välttämättömiä perustarvikkeita, ja rahat kuluvat pääosin elämiseen. Vastauksissa on merkittävät erot opiskelijoiden elämäntilanteen perusteella. 16% päätoimisista opiskelijoista rahat eivät riitä edes pakollisiin menoihin, ja 31 prosentilla rahat riittävät ruokaan, asumiseen ja muihin pakollisiin menoihin. Kyselyyn vastanneista yli puolet (55%) on työssäkäyviä opiskelijoita, mikä selvästi antaa joustoa opiskelijan rahatilanteeseen. Lähes puolet (47%) työssäkäyvistä opiskelijoista vastasi, että heillä on varaa pakollisten menojen lisäksi ylimääräiseen kulutukseen sekä säästämiseen. 71 prosentilla yksin asuvista on pakollisten menojen lisäksi varaa ylimääräiseen kulutukseen.

Kuvio 18 Opiskelijoiden kuukausitulojen riittävyys. Mies- ja naisvastaajien prosenttiosuudet. (N= 394)

Kysymyksessä ”Pakollisten menojen lisäksi kulutan...” selvitin opiskelijoiden kulutuskoh- teita. Kysymys oli Likertin asteikolla 0= en ollenkaan...5= Erittäin paljon. Vastausten pe- rusteella naiset kuluttavat eniten ravintoloihin ja kahviloihin, matkusteluun sekä terveyteen ja hyvinvointiin. Miehet puolestaan kuluttavat eniten teknologiaan, ravintoloihin ja kahviloi- hin sekä harrastuksiin. Vähiten vaihtoehtoista kulutetaan festareihin ja brändituotteisiin. ”Johonkin muuhun, mihin?” - kysymykseen vastattiin muun muassa lemmikkien hoito/ruuat, auto, vaatteet, sisustaminen, heräteostokset ja elokuvissa käyminen.

Kuvio 19 Ylimääräinen kulutus pakollisten menojen jälkeen. Mies- ja naisvastaajien keskiarvot (0= En ollen- kaan...5= Erittäin paljon. N= 394)

"Minkälainen ostaja olet"- kysymyksessä pyrin selvittämään, minkälaisia ostajatyyppejen ominaisuuksia opiskelijoilla on. Ostajatyypit kuvastavat kuluttajaan liittyviä ominaisuuksia, jotka pysyvät lähestulkoon samana ostotilanteesta riippumatta. Ostajatyypit voidaan jakaa esimerkiksi taloudellisiin, sosiaalisiin, apaattisiin, aktiivisiin, yksilöllisiin, tinkiviin sekä eettisiin ostajaryhmiin. (Mäntysaari 2012, 27.) Kysymys oli Likertin asteikon kysymys, jossa 0= Täysin eri mieltä...5= Täysin samaa mieltä.

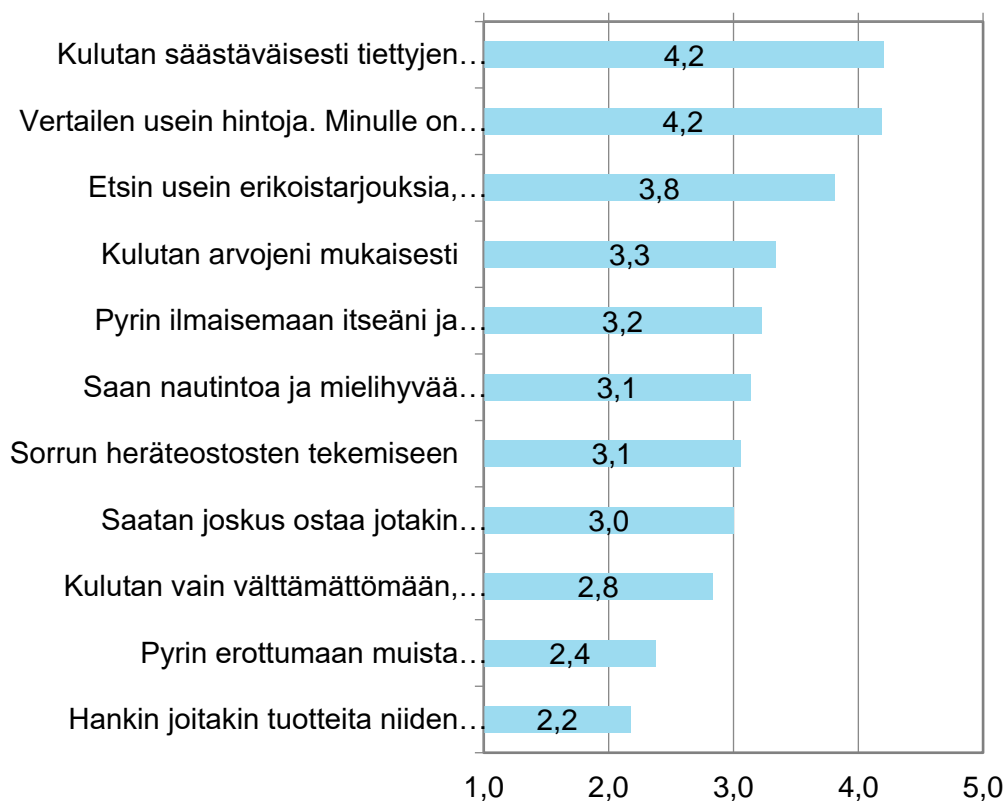
Suuri osa vastaajista kokee olevansa taloudellisia ostajia. Taloudellinen ostaja vertailee eri liikkeiden vaihtoehtoja ja kiinnittää erityistä huomiota hinta-laatusuhteeseen. "Kulutan säästäväisesti tiettyjen tuotteiden osalta, mutta joidenkin tuotteiden/palveluiden osalta olen valmis maksamaan enemmän" – väittämään 88% vastaajista oli melko tai täysin samaa mieltä, ja "Vertailen usein hintoja, minulle on tärkeää tuotteen hyvä hinta-laatusuhde"- väittämään 84% oli melko tai täysin samaa mieltä. Monella vastaajista on myös tinkivän ostajan piirteitä: tinkivä ostaja metsästää erikoistarjouksia ja tinkii usein tehdesään ostoksia, ja hyödyntää paljon alennuksia ja erilaisia etuja. Kyselyssä 70% vastaajista oli melko tai täysin samaa mieltä väittämästä "Etsin usein erikoistarjouksia, hyödynnän alennuksia ja erilaisia etuja".

Eettinen ostaja puolestaan kuluttaa arvojensa mukaisesti, vastanneista 46% oli väittämän "kulutan arvojeni mukaisesti" kanssa melko tai täysin samaa mieltä. Arvo on laaja käsite ja voi tarkoittaa ihmisille eri asioita. Arvot voivat sisältää esimerkiksi tuotteen vastuullisuuden, hyvän laadun ja kestävän kehityksen, käytännössä esimerkiksi kuluttamisen ekologisiin tuotteisiin. Vastuullinen kuluttaminen on yksi nykypäivän kulutustrendeistä, ja se ilmeni myös tämän kyselyn vastauksissa.

Yksilöt ilmentävät omaa identiteettiään usein materiaalistien valintojen kautta. Tietyillä kulutusvalinnoilla- ja käyttäytymisellä ihmiset pystyvät helposti näyttämään tietynlaista kuvaa itsestään ja elämäntyylistään. 49% vastaajista olivat melko tai täysin samaa mieltä väittämästä "Pyrin ilmaisemaan itseäni ja elämäntyyliäni kulutusvalinnoilla". Nykypäivänä minuuden rakentaminen tapahtuu usein kulutuksen avulla, mikä on joltain osin korvannut todellisen identiteetin rakentamista. Tästä seurauksena on kuluttajien kiinnostus ja arvostus enemmän tuotteiden näyttöarvoon käytännöllisyyden sijaan. Ostopäätöksessä tuotteen symboliarvo ohittaa siitä saatavan hyödyn. (Sarpila 2007, 12.) Kyselyssä 18% vastanneista hankkii joitakin tuotteita niiden näyttöarvon eikä niinkään käytännöllisyyden vuoksi (esim. älypuhelimien). Yksilöllisen ostajan ominaisuus oli vain 12% vastanneista, he olivat melko tai täysin samaa mieltä väittämästä "Pyrin erottumaan muista kulutusvalinnoillani".

Lähes 90-95% valinnoistamme kaupassa tehdään mielijohteiden, tunteiden ja tottumusten perusteella, mikä kertoo kurinalaisuuden ja rationaalisuuden puutteesta ostotilanteessa. (Reisch, 2016.) 45% vastanneista oli melko tai täysin samaa mieltä väittämästä ”Saan nautintoa ja mielihyvää ostamisesta”. 42% sortuu joskus heräteostosten tekemiseen ja 50% vastanneista oli melko tai täysin samaa mieltä väittämästä ”Saatan joskus ostaa jotakin ylimääräistä, vaikka tiedän ettei minulla olisi siihen oikeasti varaa”. Yli varojen kuluttaminen voi johtua esimerkiksi kulutusyhteiskunnan luomasta paineesta, houkutuksista tai itsekontrollin pettämisestä.

33% vastanneista on apaattisen ostajatyypin omaisuus kuluttamalla vain välttämättömään ja käyvän ostoksilla vain silloin kun on pakko. Tähän voi olla syynä esimerkiksi kiinnostuksen puute ylimääräiseen kuluttamiseen, opiskelijan niukat ajalliset ja/tai taloudelliset resurssit tai säästäväinen luonne.

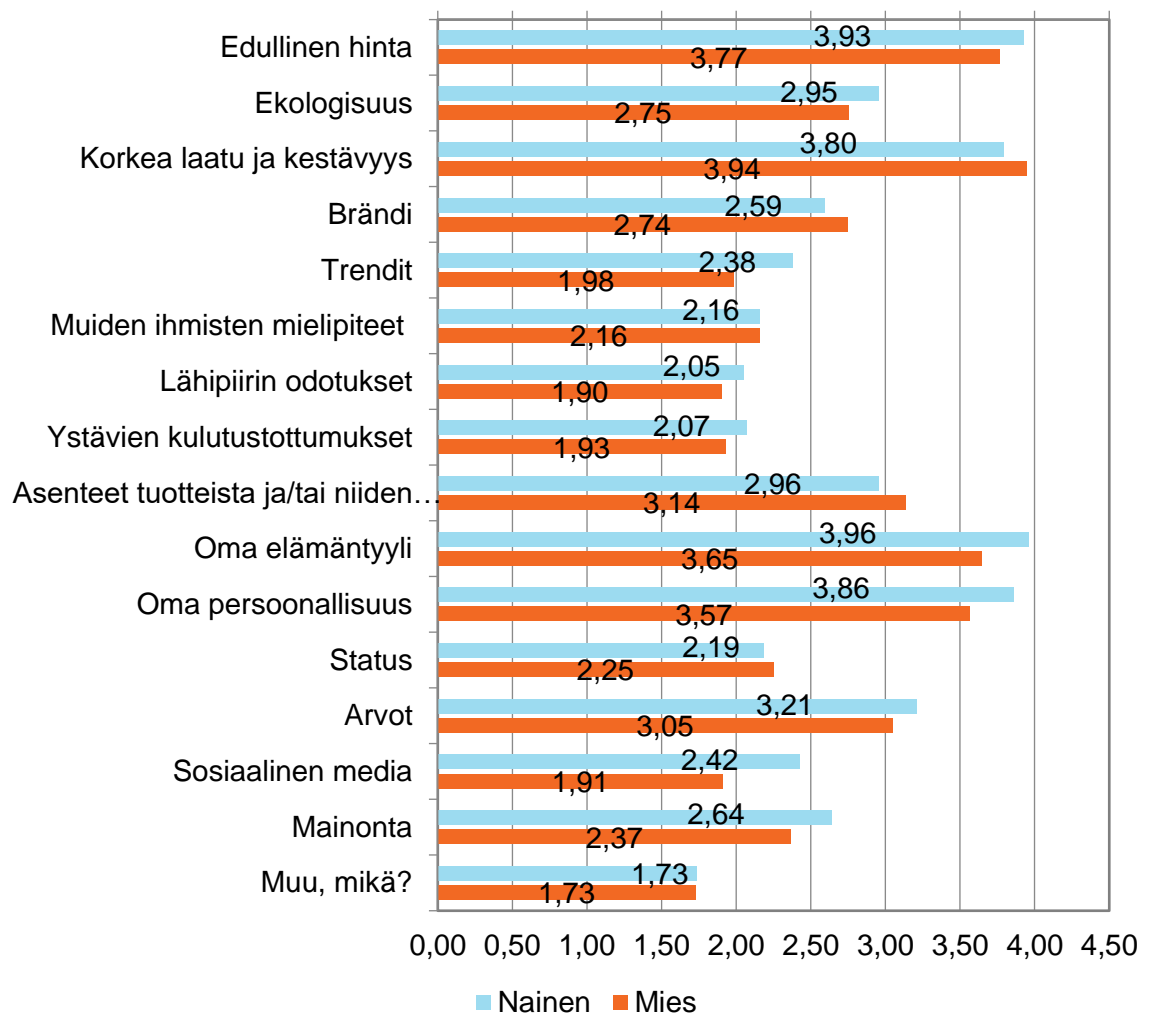

Kuvio 20 Ostajatyypit. Vastausten keskiarvot. (0= Täysin eri mieltä...5= Täysin samaa mieltä. N= 394)

3.6 Kulutus päätöksiin vaikuttavat tekijät

Yksi tutkimuksen alaongelmista oli opiskelijoiden kulutus päätöksiin vaikuttavat tekijät. Selvitin aihetta Likertin asteikon väittämällä, jossa 0= Ei ollenkaan...5= Erittäin paljon. Sekä miehillä että naisilla eniten kulutus päätöksiin vaikuttaa oma elämäntyyli, persoonallisuus, edullinen hinta sekä korkea laatu ja kestävyys. 43 prosentilla vastaajista ekologisuus, 40%

arvot ja 44% asenteet tuotteista ja niiden valmistajista vaikuttavat jonkin verran kulutuspäätöksiin. Ystävien kulutustottumukset vaikuttivat hyvin vähän tai ei ollenkaan 72 prosentilla vastaajista. 73 prosentilla lähipiirin odotukset ja 67 prosentilla muiden ihmisten mielipiteet vaikuttivat hyvin vähän tai ei lainkaan opiskelijoiden kulutuspäätöksiin. Sosiaalisella medially ja mainonnalla oli myös melko vähäinen vaikutus kulutuspäätöksiin: 60% vastaajista sosiaalinen media ja 46 prosentilla mainonta vaikuttaa hyvin vähän tai ei ollenkaan heidän kulutukseen. Miesten ja naisten vastauksissa oli pieniä eroavaisuuksia. Miehillä korkea laatu ja kestävyys, brändi, status ja asenteet tuotteista ja/tai niiden valmistajista vaikuttivat hieman enemmän naisiin verrattuna. Vastaavasti naisilla edullinen hinta, trendit, oma elämäntyyli ja persoonallisuus, arvot, mainonta ja sosiaalinen media vaikuttivat kulutuspäätöksiin miehiä enemmän. Avoimeen "Muu, mikä?" – kysymykseen vastattiin muun muassa eettisyys, kumppanin mielipiteet, tarpeellisuus, rahatilanne, kotimaisuus ja tuotteen sijainti.

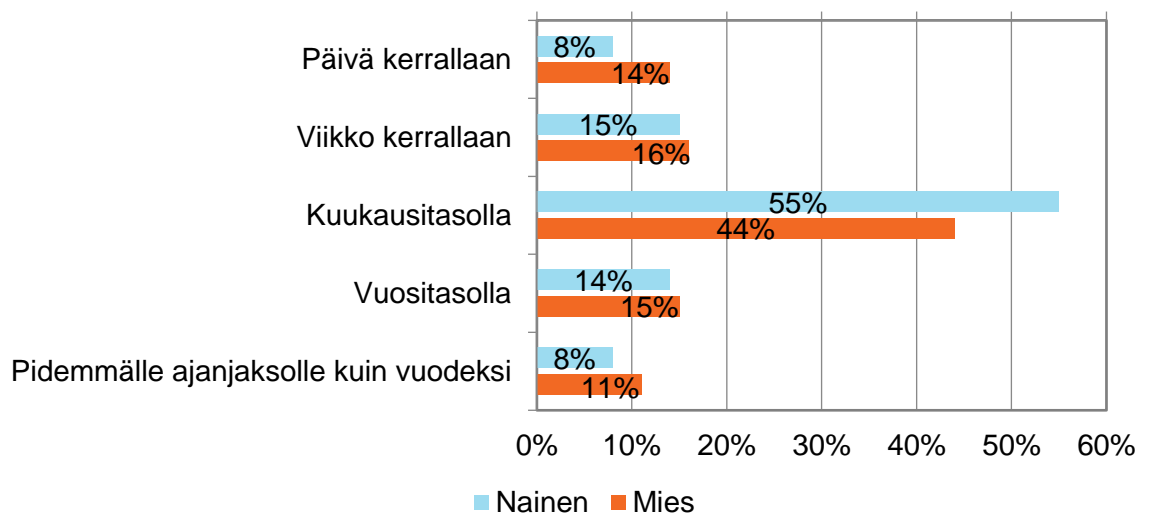

Kuvio 21 Opiskelijoiden kulutuspäätöksiin vaikuttavat tekijät. Vastausten keskiarvot. (0= Ei ollenkaan...5= Erittäin paljon. N= 394)

3.7 Talouden ajattelu lyhyellä vai pitkällä tähtäimellä

Tulevaisuuteen varautuminen säästämällä sekä oman talouden suunnitelmallisuus voivat tuoda turvaa ja auttaa vaikeissa taloudellisissa tilanteissa. Pidemmän aikavälin säästämissuunnitelmat auttavat myös omien haaveiden toteuttamista tulevaisuudessa.

Eniten vastaajista, 55% naisista ja 45% miehistä suunnittelee talouttaan kuukausitasolla. Miehistä 14% suunnittelee talouttaan päivä kerrallaan ja 16% viikko kerrallaan. Naisilla nämä luvut olivat hieman pienemmät, päivätasolla 8% ja viikkotasolla 15%. Ikäryhmästä 19-21 tuli tähän eniten vastauksia: heistä 14% suunnittelee talouttaan päivätasolla ja 19% viikkotasolla. Talouden suunnitelmattomuus voi johtua siitä, että rahaa on riittävästi, eikä budjetointia koeta tarpeelliseksi. Päivä - tai viikko kerrallaan eläminen voi myös kertoa niin huonosta rahatilanteesta, että pyritään selviytymään päivä kerrallaan. Miehistä 15% ja naisista 14% suunnittelee talouttaan vuositasolla. Pitkällä aikavälillä suunnittelee 11% miehistä ja 8% naisista, heistä huomattavasti suurin osa on iältään yli 30 vuotiaita. Kyseisestä ikäryhmästä 19% suunnittelee talouttaan pidemmälle ajanjaksolle kuin vuodeksi ja 20% suunnittelee talouttaan vuositasolla

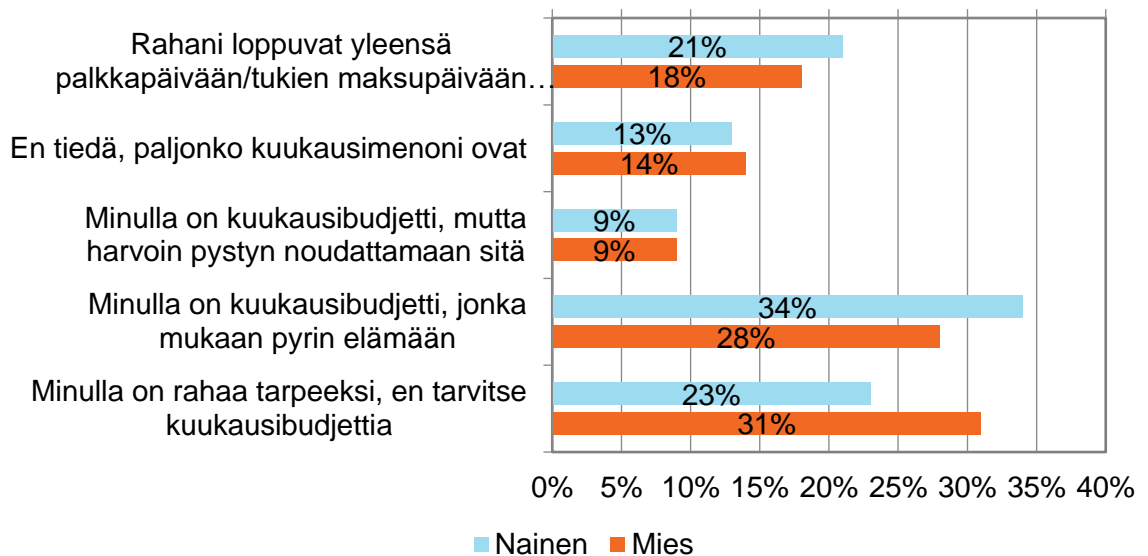
Kuvio 22 Oman talouden suunnittelu. Prosenttiosuudet vastaajista. (N= 394)

Yksi taloudellisen osaamisen osa-alueista on omien tulojen ja menojen seuranta sekä budjetointi. Kuukausibudjetissa lasketaan yleensä yhteen kaikki kuukauden menot, kuten esimerkiksi asumiskulut, ruoka, laskut, liikenne, harrastukset ja vapaa-aika. Pakollisten menojen jälkeen voi jäädä rahaa ylimääräiseen kulutukseen ja säästämiseen. Budjetointi helpottaa pysymistä ajan tasalla omasta taloudesta.

Suurin osa naisista (34%) pyrkii elämään oman kuukausibudjetin mukaisesti, kun taas miehistä suurin osa (31%) kokee, ettei tarvitse kuukausibudjettia, sillä rahaa on riittävästi. Ikäryhmästä 19-21 yhteensä 29% kokee, ettei tarvitse kuukausibudjettia. 46% vanhempien luona asuvista ei koe tarvitsevänsä kuukausibudjettia, mikä todennäköisesti johtuu siitä, että asumiskuluja ja muita elämisen menoja ei välttämättä tarvitse kustantaa itse.

Miehistä ja naisista 9 prosentilla on kuukausibudjetti, mutta sen noudattaminen harvoin onnistuu. Tämä voi johtua esimerkiksi liian tiukasta budjetista, yllättävistä menoista tai sortumisesta heräteostoksiin.

Naisista 13% ja miehistä 14% ei tiedä, paljonko heidän kuukausimenonsa ovat. 21% naisista vastasi rahojensa loppuvan palkkapäivään/tukien maksupäivään mennessä, miehillä tämä luku oli 18%. Vastanneista suuri osa asuu yhdessä lastensa tai lasten ja puolison kanssa. Lastensa kanssa asuvista 33% ja lasten ja kumppanin kanssa asuvista 35% vastasi rahojen loppuvan ennen palkkapäivää/tukien maksupäivään mennessä. Tässä tilanteessa kaikki raha mikä tulee, myös menee, eikä rahaa jää lainkaan säästöön. Opiskelu yhdistettynä lapsiperhe-elämään voi aiheuttaa tiukan taloustilanteen. Yllättävät menot voivat johtaa esimerkiksi kulutusluoton hakemiseen, jos taloudessa ei ole lainkaan pelivaraa.

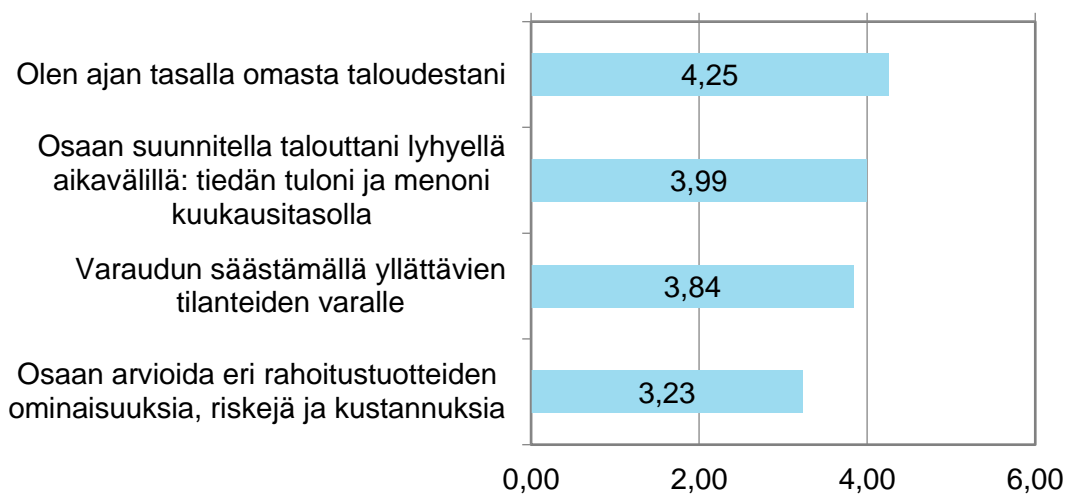

Kuvio 23 Budjetointi. Prosenttiosuudet vastaajista. (N= 394)

Seuraavalla kysymyksellä pyrin selvittämään opiskelijoiden taloudellista osaamista rahan käytön näkökulmasta. Väittämät olivat Likertin asteikolla, (0= Täysin eri mieltä... 5= Täysin samaa mieltä). Ajan tasalla oleminen omasta taloudesta sisältää omien talousasioiden seuraamisen. 88% vastanneista oli väittämästä "Olen ajan tasalla omasta taloudestani" melko tai täysin samaa mieltä.

Toinen väittämä selvittää raha-asoiden hallintaa, joka sisältää lyhyen tähtäimen taloudellisen suunnittelun ja päivittäiset hankinnat. Käytännössä siis omien tulojen ja menojen seuraamisen ja budjetoinnin, jota selvitin tarkemmin edellisessä kysymyksessä budjetoinnista. 79% opiskelijoista oli melko tai täysin samaa mieltä väittämästä ”Osaan suunnitella talouttani lyhyellä aikavälillä: tiedän tuloni ja menoni kuukausitasolla”. Kolmas väittämä selvitti opiskelijoiden talouden suunnittelua ja varautumista mahdollisten riskien varalta. 72% oli melko tai täysin samaa mieltä väittämästä ”varaudun säästämällä yllättävien tilanteiden varalle.”

Yksi talousosaamisen osa-alue on rahoitustuotteiden valitseminen, mikä sisältää tiedon keräämisen rahoitustuotteesta, rahoitustuotteiden ominaisuuksien ja kustannusten vertailamisen sekä niihin liittyvien riskien tunnistamisen. 30% oli melko tai täysin eri mieltä väittämästä ”osaan arvioida eri rahoitustuotteiden ominaisuuksia, riskejä ja kustannuksia”. Tiedon ja osaamisen puute eri rahoitustuotteista voi johtaa esimerkiksi korkeakorkoisten ja piilokuluja sisältävien rahoitustuotteiden hakemiseen. Kokonaisuudessaan korkeakouluopiskelijoiden talousosaaminen vaikuttaa vastausten perusteella olevan kuitenkin hyvällä tasolla.

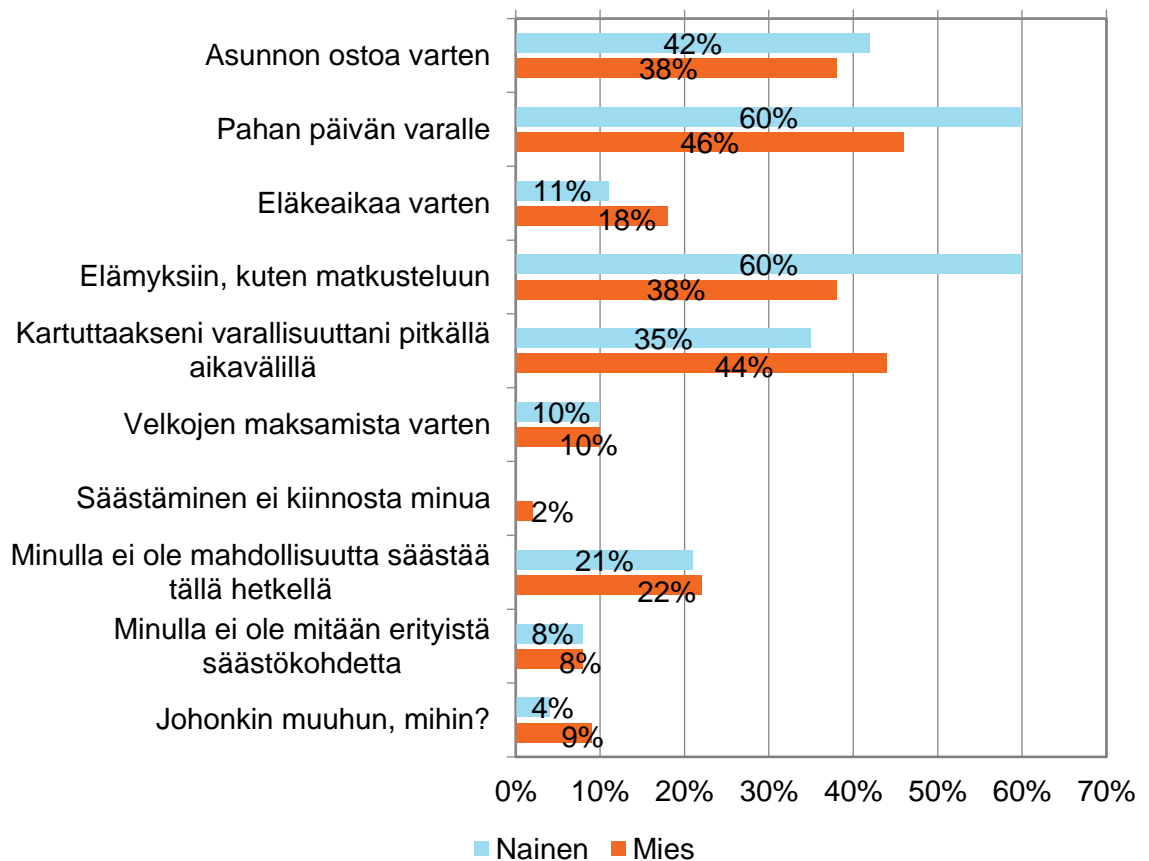
Kuvio 24 Taloudellisen osaamisen neljä rahankäytön osa-aluetta. Vastausten keskiarvot. (0= Täysin eri mieltä... 5= Täysin samaa mieltä. N=394)

Säästämisen aloittaminen vaatii usein jonkin kohteen, mikä motivoi säästämistä. Suomessa omistusasunto on usein yleinen säästämisen kohde, ja yksi keino kartuttaa varallisuutta pidemmällä aikavälillä. Kyselyssä miehistä 38% ja naisista 42% ilmoitti säästävänsä omaan asuntoon. 22-24 vuotiaista yli puolet (56%) säästää asuntoon. 22% kyselyyn osallistuneista asuu jo omistusasunnossa.

Naisten yleisimmät säästämisen kohteet ovat säästäminen pahan päivän varalle (60%) ja elämyksiin (60%). Miehet säästävät huomattavasti vähemmän (38%) elämyksiin naisiin verrattuna.

Myös miehistä suuri osa (46%) säästää pahan päivän varalle, toiseksi eniten (44%) he kuitenkin pyrkivät kartuttamaan varallisuutta pidemmällä aikavälillä. 18% miehistä säästää eläkeaikaa varten, kun naisilla tämä luku on 11%. Vastaajista 8% ei ole mitään säästökohdetta, ja 10% säästää velkojen maksamista varten. 2% miehistä vastasi, ettei säästäminen kiinnosta heitä. Lähes saman verran miehistä (22%) ja naisista (21%) vastasi, ettei heillä ole varaa säästää tällä hetkellä. Päätoimista opiskelijoista 12% ei ole mahdollisuutta säästää tällä hetkellä, vastaava luku työssäkäyvillä oli puolet pienempi 6%. Kysymykseen ”Johonkin muuhun, mihin?”, vastattiin muun muassa häät, taloudellinen riippumattomuus, sijoitusasunto, auto sekä opiskelu tai asuminen ulkomailla.

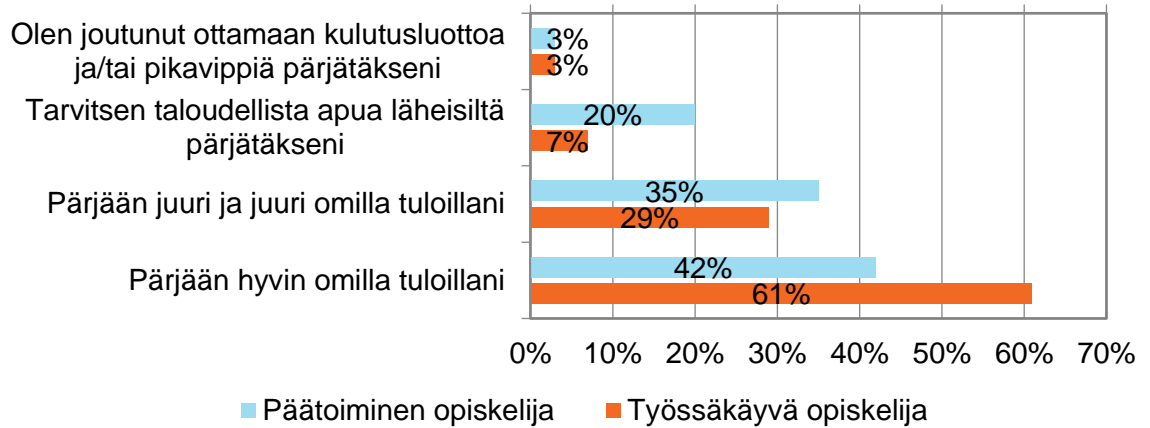

Kuvio 25 Säästökohteet. Vastausten prosenttiosuudet. (N= 394)

3.8 Luoton hakeminen

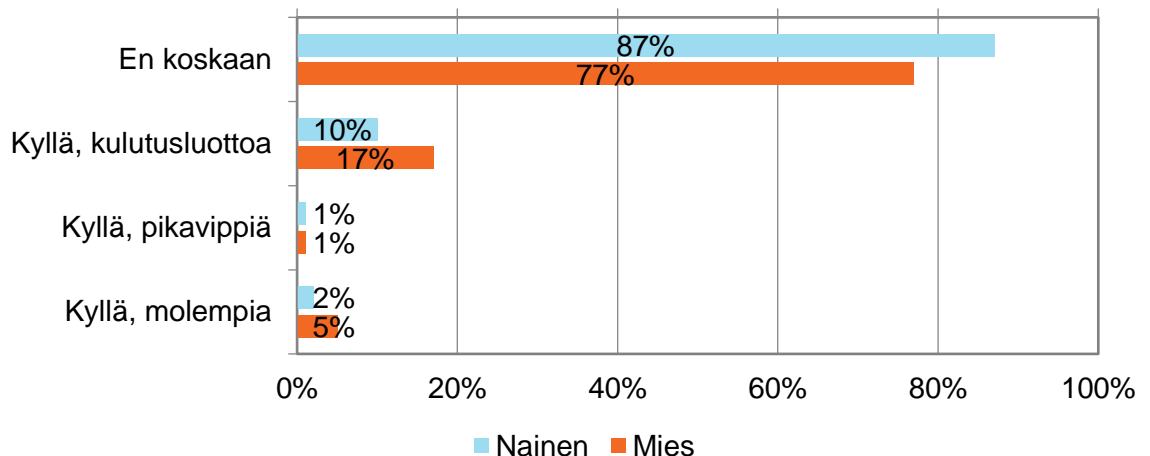
Yksi tutkimuksen alaongelmista oli opiskelijoiden tarve hakea pikavippejä tai muita kulu- tusluottoja. Seuraavalla kysymyksellä selvitin opiskelijoiden taloudellista pärjäämistä yleisesti. Työssäkäyvistä opiskelijoista 61% pärjää hyvin tuloillaan, päätoimisilla opiskelijoilla

vastaava luku on 42%. Vanhempien luona ja yksin asuvista 58% vastasi pärjäävänsä hyvin omilla tuloillaan. Juuri ja juuri omilla tuloillaan pärjää 50% lastensa ja 48% lasten ja kumppanin kanssa asuvista. Päätoimisista opiskelijoista 20% tarvitsee läheisiltään taloudellista apua pärjätäkseen. Pikavippiä ja/tai kulutusluottoa on joutunut ottamaan 3% vastaajista. Suurin osa kulutusluottoa ottaneista asuu lasten ja kumppanin kanssa, heistä 7% on joutunut hakemaan joustoluottoa ja/tai pikavippiä pärjätäkseen.

Kuvio 26 Taloudellinen pärjääminen. Vastaajien prosenttiosuudet. (N= 394)

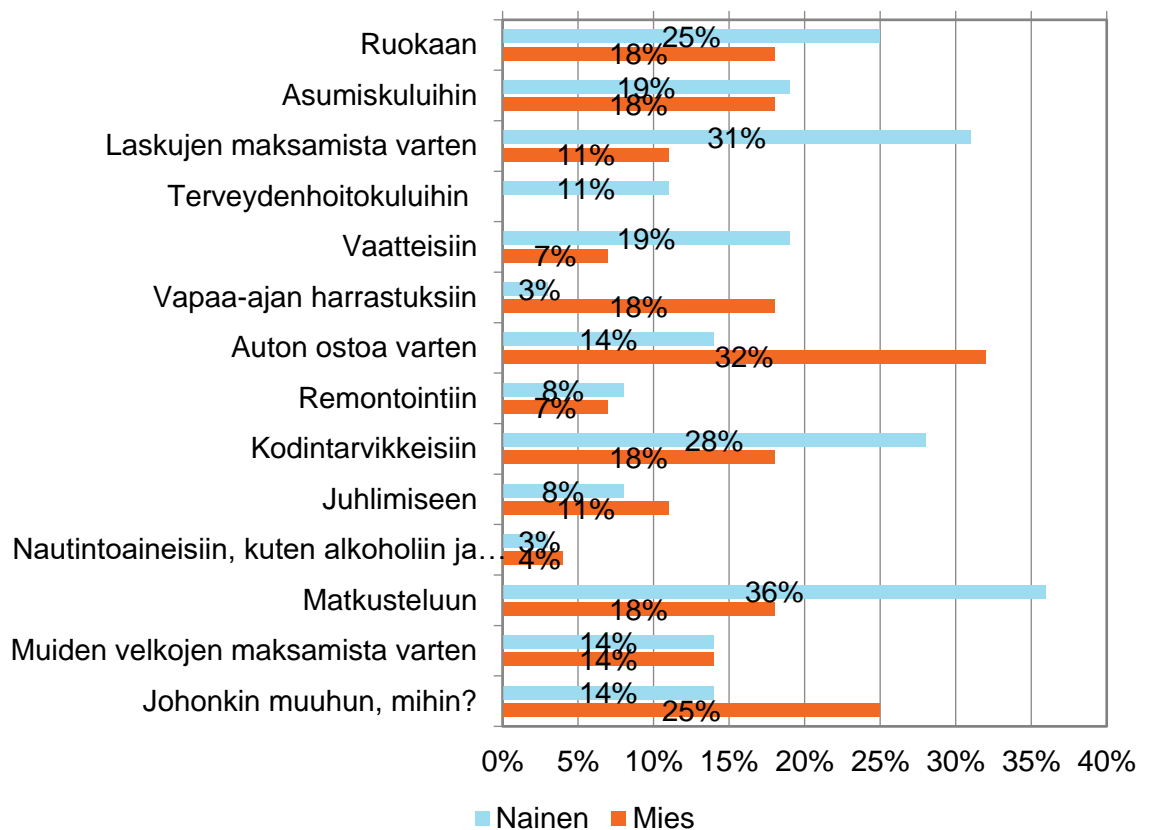
Kysymykseen "Oletko koskaan hakenut pikavippiä ja/tai kulutusluottoa?" suurin osa vastaajista vastasi, ettei ole koskaan hakenut kumpaakaan. Miehet (17%) ovat hakeneet hie- man naisia (10%) enemmän kulutusluottoa. Yhdessä lasten kanssa asuvista 66% on jos- kus hakenut kulutusluottoa. Hyvin pieni osa kaikista vastaajista on hakenut pikavippiä (1%) tai molempia (3%).

Kuvio 27 Kulutusluoton ja/tai pikavipin hakeminen. Mies- ja naisvastaajien prosenttiosuudet. (N= 394)

Selvitin kulutusluoton ja pikavipin käyttökohteita. Vastaajista yhteensä 16% ilmoitti hake- neensa joskus kulutusluottoa, pikavippiä tai molempia. Usein ajatellaan, että kulutusluot- toa käytetään ainoastaan silloin, kun itsellä ei ole tarpeeksi varaa ja on tarve tehdä han-

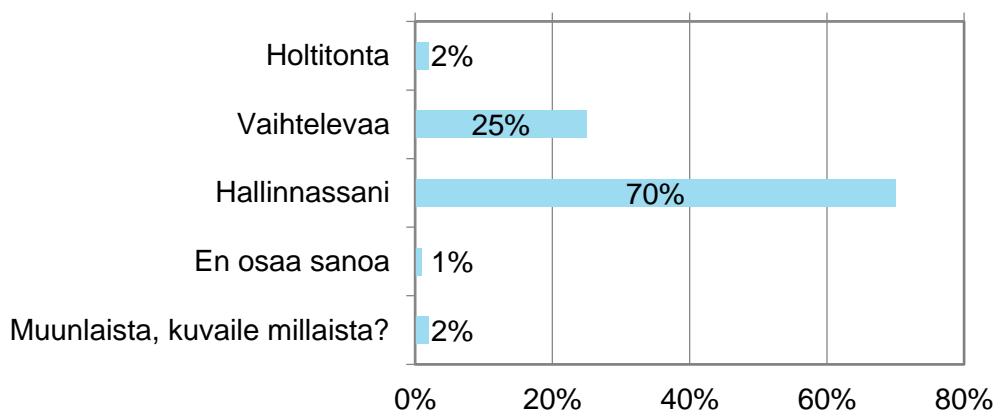
kintoja. Useissa kulutusluotoissa on kuitenkin myös jokin etu, kuten joissakin luottokor-teissa ulkomaan matkavakuutus tai tuoteturvavakuutus, mikä kannustaa ostamaan luo-tolla, vaikka tilillä olisikin riittävästi rahaa. Yleisin kulutusluoton käyttökohde naisilla oli matkustelu (36%), mikä voidaan katsoa vapaavalintaiseksi kulutukseksi. Seuraavaksi eni-ten (31%) naiset olivat hakeneet kulutusluottoa ja/tai pikavippiä laskujen maksamista var-ten, kodintarvikkeisiin (28%) ja ruokaan (25%). Ruoka ja laskujen maksaminen ovat pakol-lisia menoja, mikä kertoo siitä, että kuukausitulot eivät ole riittäneet elämisen peruskustan-nuksiin. Miehillä yleisin (32%) kulutusluoton käyttökohde oli auton hankinta. 18% miehistä oli hakenut kulutusluottoa ruokaan, asumiskuluihin, kodintarvikkeisiin, matkusteluun sekä vapaa-ajan harrastuksiin. Kulutusluottoa ja/tai pikavippiä hakeneista miehistä ja naisista 14% oli hakenut kulutusluottoa muiden velkojen maksamista varten. ”Johonkin muuhun, mihin?” – kysymykseen oli vastattu muun muassa koiran hankinta, eläinlääkärikulut, tieto-koneen hankinta, hankala elämäntilanne, sakot sekä maksullinen yksityiskoulu. Vastauk-sista voidaan päätellä, että kulutusluottoa haetaan suurempiin investointeihin, yllättäviin kuluihin, vapaavalintaiseen kulutukseen sekä välttämättömään peruskulutukseen.

Kuvio 28 Kulutusluoton ja pikavipin käyttökohdeet. Mies- ja naisvastaajien prosenttiosuudet. (N= 64)

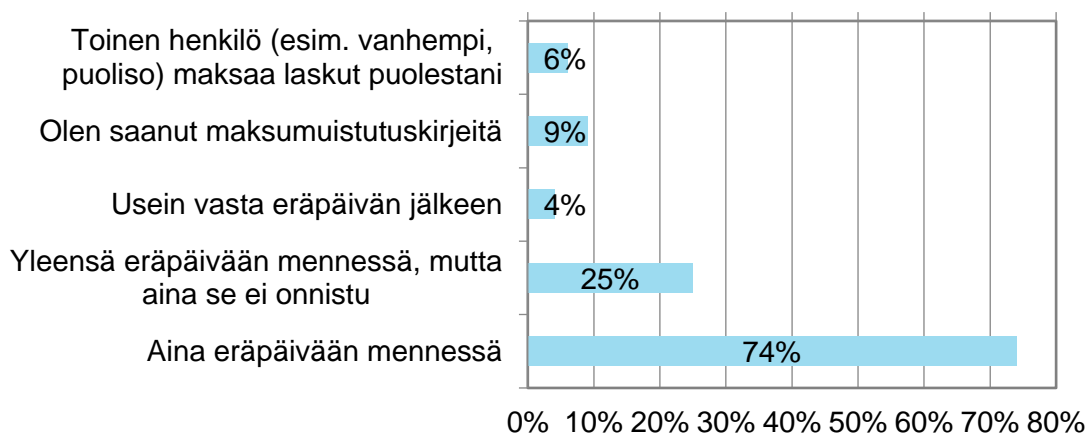
Tutkimuksen pääongelma on ”Kuinka hyvin opiskelijat hallitsevat omaa talouttaan”. Seu-raava kysymys vastaa pääongelmaan yleisellä tasolla, kun opiskelijat valitsivat rahankäyt-töään kuvaava vaihtoehtoon. Suurin osa (70%) opiskelijoista vastasi rahankäytön olevan

hallinnassaan. Vaihtelevaa rahankäyttö on 25 prosentilla, holtitonta ainoastaan 2% vastaajista. ”Muunlaista, kuvaile millaista?” kysymykseen oli vastattu muun muassa epävaakaata, runsasta ja mukavaa sekä hallittu kaaos.

Kuvio 29 Opiskelijoiden rahankäyttö. Vastaajien prosenttiosuudet. (N= 394)

Taloudellinen käyttäytyminen on yksi taloudellisen lukutaidon osa-alueista. Taloudellisella käyttäytymisellä tarkoitetaan esimerkiksi laskujen maksamista eräpäivään mennessä. Kyselyssä selvitin opiskelijoiden taloudellista käyttäytymistä, ja selvisi, että 74% maksaa laskunsa aina eräpäivään mennessä. 25% vastanneista pyrkii maksamaan eräpäivään mennessä, mutta aina se ei onnistu. Tämä voi johtua esimerkiksi unohtamisesta maksaa lasku ennen eräpäivää, tai heikosta rahatilanteesta minkä vuoksi maksaminen ei ollut mahdollista. 9% on saanut maksumuistutuskirjeitä, ja 6% vastaajista ei osallistu itse laskujen maksamiseen.

Kuvio 30 Laskujen maksaminen. Vastausten prosenttiosuudet. (N= 394)

3.9 Yhteenveto tuloksista

Tutkimustuloksista selvisi opiskelijoiden kuukausitulot, jotka yli puolella vastaajista alittaa Suomen köyhyysrajan. Suurin osa (51%) opiskelijoista asuu vuokralla muussa kuin opiskelija-asunnossa, mikä on kallis asumisen muoto etenkin pääkaupunkiseudulla. Yllättävän

moni, 22%, opiskelijoista asuu omistusasunnossa. Tähän vaikutti aikuisopiskelijoiden määrä vastauksissa, 60% yli 30 vuotiaista asuu omistusasunnossa. Yli puolet opiskelijoista käy töissä opintojen ohessa, mikä antaa joustoa talouteen. 47% työssäkäyvistä vastasi, että heillä jää pakollisten menojen jälkeen rahaa myös ylimääräiseen kulutukseen sekä säästämiseen. 16 prosentilla päätoimisista opiskelijoista rahat eivät riitä edes pakollisiin menoihin.

Naisilla ylimääräinen kulutus kohdistuu eniten hedonistiseen kulutukseen: matkusteluun, ravintoloihin ja kahviloihin sekä terveyteen ja hyvinvointiin. Miehet puolestaan kuluttavat eniten teknologiaan, harrastuksiin sekä ravintoloihin ja kahviloihin. Suuri osa vastaajista on taloudellisia ja tinkiviä ostajia, 84% vastaajista vertailee hintoja ja 70% hyödyntää tarjouksia ja erilaisia etuja. Vastuullinen kuluttaminen on yksi nykyajan trendeistä kulutuksessa, ja se näkyi myös kyselyn vastauksissa: 46% vastaajista kuluttaa arvojensa mukaisesti. Kuluttaminen on yksi keino ilmaista itseään ja elämäntyyliään, vastaajista 49% pyrkii ilmaisemaan itseään ja elämäntyyliään kulutusvalinnoilla. Nykypäivänä on yleistä rakentaa omaa identiteettiään kulutuksen avulla, mikä voi johtaa tuotteiden näyttöarvon merkityksen korostumiseen käytännöllisyyden sijaan. 18% vastaajista ostaa joitakin tuotteita niiden näyttöarvon perusteella. Kulutuskulttuurissa eläminen, runsas tarjonta ja houkutukset voivat johtaa harkitsemattomiin ostopäätöksiin. Puolet vastaajista sortuu joskus tekemään ostoksia, vaikka tietää ettei todellisuudessa olisi varaa, ja 42% vastasi sortuvansa joskus heräteostoksiin.

Eniten opiskelijoiden kulutuspäätöksiin vaikuttaa oma elämäntyyli, persoonallisuus, edullinen hinta sekä tuotteen korkea laatu ja kestävyys. Myös ekologisuus, arvot sekä asenteet tuotteista ja niiden valmistajista vaikuttavat jonkin verran kulutuspäätöksiin. Sosiaalisella paineella oli yllättävän pieni vaikutus ostopäätöksiin: vähiten päätöksiin vaikuttaa ystävien kulutustottumukset, lähipiirin odotukset ja muiden ihmisten mielipiteet. Sosiaalisella medialla ja mainonnalla oli myös melko vähäinen vaikutus kulutuspäätöksiin.

Suurin osa (52%) opiskelijoista suunnittelee talouttaan kuukausitasolla ja 32 prosentilla on kuukausibudjetti, jonka mukaan pyrkii elämään. Melko suuri osa (23%) suunnittelee talouttaan vuodeksi tai sitä pidemmälle. 26% vastaajista kokee budjetoimisen tarpeettomaksi, sillä heillä on tarpeeksi rahaa. Tämä oli yleistä vanhempien luona asuvilla 19-21 vuotiailla. Vastaajista 9 prosentilla on kuukausibudjetti, mutta sen noudattaminen koetaan haastavaksi. Viidesosalla vastaajista rahat loppuvat palkkapäivään/tukien maksupäivään mennessä. Vastauksista kävi ilmi, että suuri osa heistä on perheellisiä, mikä kertoo opiskelun ja perhe-elämän yhdistämisen haastavuudesta. Korkeakouluopiskelijoiden taloudellinen

osaaminen on hyvällä tasolla vastausten perusteella. 88% on ajan tasalla omasta taloudestaan, 79% osaa suunnitella talouttaan lyhyellä aikavälillä ja 72% varautuu säästämällä yllättävien tilanteiden varalle. Puutteita taloudellisessa osaamisessa oli eniten rahoitus-
tuotteiden arvioinnissa, 30% vastaajista ei osaa arvioida eri rahoitustuotteiden ominaisuuksia, riskejä ja kustannuksia. Olisi tärkeää, jos eri rahoitustuotteiden ominaisuuksista ja riskeistä opetettaisiin koulussa, sillä tietämättömyys lisää riskiä hakea kalliita rahoitustuotteita huonoilla ehdoilla. Huonossa tapauksessa tämä voi johtaa kulutusluottokierteeseen ja sitä kautta velkaantumiseen.

Säästämisen näkökulmasta opiskelijat ajattelevat talouttaan pidemmällä aikavälillä. Yleisimpiä säästämisen kohteita ovat asunnon hankina, pahan päivän varalle säästäminen sekä varallisuuden kartuttaminen pitkällä aikavälillä. 18% miehistä säästää myös eläkei-
kaa varten, kun naisilla luku on 11%. Elämyksiin kuten matkusteluun säästäminen on yleisempää naisilla (60%), mutta myös miehillä tämä on melko yleistä (38%).

Noin puolet opiskelijoista pärjää hyvin omilla tuloillaan. Päätoimisista opiskelijoista 20 prosenttia tarvitsee taloudellista apua läheisiltään pärjätäkseen. Noin puolet perheellisistä opiskelijoista pärjää juuri ja juuri omilla tuloillaan. 84% opiskelijoista ei ole koskaan hakenut kulutusluottoa tai pikavippiä, ja ainoastaan 4% on joskus hakenut pikavippiä. 12% on joskus hakenut kulutusluottoa, heistä 66% on perheellisiä.

4 Pohdinta

4.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin tarkoituksena on mitata tutkimuksen totuudenmukaisuutta ja luotettavuutta. Luotettavuuden arvioimisessa hyödynnetään reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä. Validiteetti tarkoittaa tutkimusongelman kannalta tärkeiden ja oikeiden asioiden tutkimista, reliabiliteetilla puolestaan viitataan tulosten pysyvyyteen, mikäli tutkimus toteutettaisiin uudelleen. (Ansio 2013, 46-50.)

Tämän tutkimuksen kyselyssä selvitin korkeakouluopiskelijoiden taloudenhallintaan ja rahankäyttöön liittyviä kysymyksiä. Aiheena raha koetaan usein yksityisenä, ja siihen voi liittyä paljon erilaisia tunteita kuten ylpeyttä, häpeää, ahdistusta tai epävarmuutta. Kun nuorilta kysytään kulutuksesta, he usein vähättelevät kulutustaan ja antavat itsestään rationaalisen ja positiivisen kuvan (Majamaa & Rantala 2016, 8). Oman tilanteen ymmärtäminen ja myöntäminen itselleen vastaamalla rehellisesti kysymyksiin, voi olla vaikeaa. Tämä voi johtaa epätotuudenmukaisiin vastauksiin.

Kyselyyn vastanneiden ja yhteystietonsa jättäneiden kesken arvoin kaksi Finnkinon leffalippua. Arvonta saattaa houkutella vastaajia, jotka eivät vastaa kyselyyn tosissaan, vaan tavoittelevat ainoastaan arvontaan osallistumista. Kyselyn aihe oli kuitenkin sellainen, että jokainen korkeakouluopiskelija pystyy vastaamaan ilman aiempaa perehtymistä aiheeseen. Vastauksien joukosta löytyi muutama vastaus, jotka eivät ole totuudenmukaisia, esimerkiksi opintolainan määräksi oli vastattu miljardi euroa. Kyseiseen kysymykseen en saanut tarpeeksi vastauksia, joten jätin sen kokonaan huomioimatta tutkimustuloksissa. Vaikka joukossa oli muutama huumorimielellä annettu vastaus, oli suurin osa vastauksista kuitenkin totuudenmukaisia, sillä vastaukset olivat loogisia ja ymmärrettäviä.

Tutkimuksen reliabiliteettia vahvistaa melko suuri vastaajien määrä. 394 korkeakouluopiskelijan vastaukset olivat johdonmukaisia. Kyselyn kysymykset vastasivat ja kohdistuivat kaikki tutkimusongelmiin (ks. *Liite 3 peittomatriisi*). Mikäli tutkimus toteutettaisiin uudelleen samankaltaiselle tutkimusjoukolle, tulokset olisivat todennäköisesti hyvin samanlaiset. Tutkimustuloksia ei kuitenkaan voi yleistää koskemaan kaikkia korkeakouluopiskelijoita, sillä kyselyyn vastanneet olivat kaikki kaupallista alaa opiskelevia, mikä voi vaikuttaa esimerkiksi heidän talousosaamiseensa. Vastaukset voisivat poiketa hieman esimerkiksi matkailu- tai terveydenhoitoalan opiskelijoilla. Myös kyselyn laaja ikäjakauma vaikutti todennäköisesti saatuihin vastauksiin, kuten lapsiperheiden ja omistusasunnossa asuvien määrään. Tämä on kuitenkin huomioitu tulosten arvioinnissa.

4.2 Johtopäätökset

Tutkimuksen avulla sain vastaukset kaikkiin tutkimusongelmiin. Tutkimuksen pääongelma on ”kuinka hyvin opiskelijat hallitsevat omaa talouttaan?”. Vastausten perusteella suurin osa korkeakouluopiskelijoista kokee taloutensa olevan omassa hallinnassaan ja muun muassa maksaa laskut ajallaan. Jotta pääongelmaan saa laajemman vastauksen, täytyy tarkastella tutkimuksen alaongelmia. ”Mitkä asiat vaikuttavat opiskelijoiden kulutuspäätöksiin?” alaongelman tarkoituksena oli selvittää, vaikuttaako ulkoinen sosiaalinen paine ja houkutukset opiskelijoiden kulutuspäätöksiin. Oli positiivista huomata, että sosiaalisilla tekijöillä kuten ystävien kulutustottumuksilla, lähipiirin odotuksilla, muiden ihmisten mielipiteillä ja sosiaalisella medially ei ole suurta vaikutusta opiskelijoiden kulutuspäätöksiin. Sen sijaan päätöksiin vaikuttavat muun muassa oma elämäntyyli, persoonallisuus, edullinen hinta, korkea laatu ja kestävyys sekä ekologisuus. Vastausten perusteella voidaan päätellä opiskelijoiden olevan vastuullisia, itsenäisiä ja suunnitelmallisia kuluttajia.

”Minkälaisiin asioihin opiskelijat kuluttavat rahaa?” – alaongelman tarkoituksena oli selvittää opiskelijoiden kulutuskohhteita. Yli puolella (66%) vastaajista jää rahaa pakollisten menojen lisäksi myös ylimääräiseen kulutukseen. Vastausten mukaan suuri osa ylimääräisestä kulutuksesta kohdistuu vapaa-aikaan, kuten matkusteluun, kahviloihin ja ravintoloihin ja harrastuksiin. Neljäsosalla vastaajista rahat riittävät ainoastaan pakollisiin menoihin, ja 9 prosentilla rahat eivät riitä edes niihin. Vastauksista nousi esille, että etenkin perheellisillä ja päätoimisilla opiskelijoilla taloudellinen tilanne on monilla erittäin tiukka. Yllättävää puolestaan oli, että yksin asuvista 71 prosentilla on varaa pakollisten menojen jälkeen myös ylimääräiseen kulutukseen ja osalla heistä myös säästämiseen.

Tutkimusongelma ”Ajattelevatko opiskelijat talouttaan pitkällä vai lyhyellä aikavälillä?” selvitti opiskelijoiden taloudellista suunnitelmallisuutta. Suuri osa opiskelijoista suunnittelee talouttaan kuukausitasolla tai sitä pidemmälle ajalle. 32 prosenttia pyrkii elämään kuukausibudjettinsa mukaisesti, 13% ei tiedä kuukausimenojaan, kun taas 26% vastaajista kokee, ettei tarvitse kuukausibudjettia, sillä rahaa on riittävästi. Viidesosalla vastaajista rahat loppuvat palkkapäivään/tukien maksupäivään mennessä. Talousosaamista kartoittavassa kysymyksessä kuitenkin 79% opiskelijoista oli melko tai täysin samaa mieltä väittämästä ”Osaan suunnitella talouttani lyhyellä aikavälillä: tiedän tuloni ja menoni kuukausitasolla”. Yleisimpiä säästämisen kohteita opiskelijoilla ovat oma asunto, pahan päivän varalle säästäminen, varallisuuden kasvattaminen ja elämykset. Tämän mukaan opiskelijat ajattelevat talouttaan pidemmällä aikavälillä säästämisen näkökulmasta, mutta kuukausitason taloudellisessa suunnitelmallisuudessa on vaihtelua.

Viimeinen alaongelma ”joutuvatko opiskelijat turvautumaan pikavippeihin tai muihin luottoihin pärjätäkseen?” selvitti opiskelijoiden taloudellista pärjäämistä ja kuukausitulojen riittävyyttä. Yhteensä 84% vastaajista ei ole koskaan hakenut kulutusluottoa tai pikavippiä, mutta 12% tarvitsee taloudellista apua läheisiltään pärjätäkseen. 85% pärjää juuri ja juuri tai hyvin omilla tuloillaan. Hyvin pieni osa (3%) vastaajista on joutunut hakemaan kulutusluottoa ja/tai pikavippiä pärjätäkseen. Yleisin kulutusluoton käyttökohteista oli matkustelu ja kodintarvikkeet. Nämä voidaan määritellä vapaavalintaiseksi kulutukseksi. Pakolliset kustannukset kuten ruoka, laskut ja asumiskulut olivat kuitenkin myös yleisiä kulutusluoton ja/tai pikavipin käyttökohteita. Suurin osa kulutusluottoa ja/tai pikavippiä hakeneista oli perheellisiä. Talousosaamista kartoittavassa kysymyksessä selvisi, että eri rahoitustuotteiden ominaisuuksien ja riskien arvioimisessa on opiskelijoilla puutteita. Minusta olisi tärkeää, että tähän panostettaisiin enemmän opetuksessa.

4.3 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi

Valitsin opinnäytetyön aiheen oman mielenkiinnon ja ajankohtaisuuden perusteella. Mielenkiinto aiheeseen oli motivoivaa ja helpotti tämän tutkielman tekemistä. Olin ajatellut, että opinnäytetyö olisi valmistunut kuukauden verran aiemmin, mutta olen kuitenkin tyytyväinen opinnäytetyöprosessin toteutumiseen. Yksi haaste aikataulussa pysymiseen oli tutkimusluvan hakeminen ja kyselyn lähettäminen, johon kului muutama viikko. En ollut ottanut tätä huomioon aikataulua suunnitellessani. Olin ennen opinnäytetyön tekemistä ajatellut, että viimeisten liiketalouden kurssien suorittaminen sekä työssäkäynti opinnäytetyön ohella onnistuu mutkattomasti. Opinnäytetyön tekeminen vaati kuitenkin niin paljon aikaa, että päädyin jäämään työstäni opintovapaalle syksyn ajaksi. Toinen haaste aikataulun lisäksi opinnäytetyössä oli aiheen rajaaminen ja oleellisen teorian tiedon löytäminen. Aiheesta on kuitenkin tehty useita aiempia tutkimuksia, mikä helpotti työn tekemistä.

Kyselylomake oli tarkoin mietitty, ja sen avulla onnistuin saamaan vastauksia tutkimusongelmiini (ks. *Liite 2 ja 3*). Jälkeenpäin ajateltuna olisin kuitenkin muuttanut muutaman taustakysymyksen muotoa, jotta analysointi olisi ollut helpompaa. Ikä- kysymyksen olisin avoimen kysymyksen sijaan merkinnyt suoraan eri ikäryhmiin esimerkiksi alle 20, 20-25, 26-30 sekä yli 30 vuotiaat. Tämä olisi helpottanut ja nopeuttanut tulosten analysointia. Myös kysymyksen kuukausituloista olisin ryhmitellyt avoimen kysymyksen sijaan. Perintöä koskevalla kysymyksellä olisin selvittänyt, onko vastaaja saanut perintöä kyllä ja ei- vaihtoehtoisilla, ja jättänyt euromääräisen summan kysymättä.

Perehtyminen teoriaan antoi runsaasti tietoa aiheesta ja paransi omaa osaamistani talouden ja rahankäyttöön liittyvistä asioista. Sähköisen kyselyn toteuttaminen oli minulle uutta, ja olin positiivisesti yllätynyt suuresta vastaajamäärästä.

Lähteet

- Aamulehti, 2017. Uudistus ajaa opiskelijoita asumaan yksin: avoliitossa menettää tuhat euroa vuodessa – tai jopa tuet kokonaan. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/uudistus-ajaa-opiskelijoita-asumaan-yksin-avoliitossa-menettaa-tuhat-euroa-vuodessa-tai-jopa-tuet-kokonaan-200286723/>. Luettu 18.12.2017
- Ansio, S. 2015. Opiskelijat kulutusyhteiskunnan imussa – opiskelevien, työttömien ja työsäikäyvien nuorten kulutustottumukset 2000-luvun Suomessa (Pro Gradu). Luettavissa: <http://www.doria.fi/handle/10024/96962>. Luettu 11.10.2017
- Eskelinen, N., Sironen, J. 2017. Köyhyys- syitä ja seurauksia. Luettavissa: <http://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2013/04/Koyhyys-syita-ja-seurauksia-2017.pdf> Luettu: 11.10.2017
- Finanssialan Keskusliitto. 2015. Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. Luettavissa: http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FKJulkaisuSaastaminen_luotonkaytto_ja_maksutavat_2015.pdf Luettu: 13.10.2017
- Grenman, M., Räikkönen, J., Wilska, T. 2014. Wellness – Elämyksellinen hyvinvointikultus haasteena kaupalle ja palveluliiketoiminnalle. Luettavissa: http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2014/09/4_Greenman-ym.pdf. Luettu: 21.9.2017
- Heikkilä, O. 2010. Hedonistinen kulutus taloudellisessa taantumassa. Luettavissa: https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/402/hse_thesis_12270.pdf?sequence=1. Luettu: 16.10.2017
- Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus, tilastollinen tutkimus. Luettavissa: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf> Luettu 18.1.2018
- Heleniemi, M. 2015. ”Oiskos tää hyvä?” – Uuden tavaran miettiminen, kohtaaminen, hankkiminen ja hankkimatta jättäminen kuluttajien puheessa. Luettavissa: <https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97131/GRADU-1432210989.pdf?sequence=1> Luettu 26.10.2017
- Helsingin uutiset. 2017. Opiskelijoiden talous mullistui – liki 60 prosenttia maksaa vuokraa nyt työllä. Luettavissa: <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/487429-opiskelijoiden-talous-mullistui-liki-60-prosenttia-maksaa-vuokraa-nyt-tyolla>. Luettu: 11.10.2017
- Helsingin Uutiset. 2016. Tässä menee suomalainen köyhyysraja – pärjäisitkö sinä? Luettavissa: <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/419616-tassa-menee-suomalainen-koyhyysraja-parjaisitko-sina> Luettu: 15.12.2017
- Ihantila, K. 2014. Nuorten korkeakouluopiskelijoiden kulutusresurssit ja kulutus – tasapainoilua välttämättömien ja yllisten kulutuskohteiden välillä. Luettavissa: <http://docplayer.fi/1479643-Nuorten-korkeakouluopiskelijoiden-kulutusresurssit-ja-kulutus-tasapainoilua-valttamattomien-ja-ylellisten-kulutuskohdeiden-valilla.html>. Luettu: 13.10.2017
- Isotalo, K. 2014. Lindorff, Profit- julkaisu. Taloustietämyksellä ja ylivelkaantumisella ei yhteyttä. Luettavissa: <https://profit.lindorff.fi/taloustietamyksella-ja-ylivelkaantumisella-ei-yhteytta/>. Luettu 30.10.2017

- Kaartinen, R., Lähteenmaa, J. 2006. Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja? KTM. Rahoitetut tutkimukset. Luettavissa: [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/4F9AFB024DA11E2DC225722F003522BC/\\$file/ratu10mos_2006_netti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/4F9AFB024DA11E2DC225722F003522BC/$file/ratu10mos_2006_netti.pdf). Luettu 30.10.2017
- Kalmi, P., Ruuskanen, O. 2016. Suomalaiset pärjäävät taloudellisessa tietämyksessä ja käyttäytymisessä hyvin suhteessa muihin maihin. Luettavissa: http://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2016/03/kalmi_ruuskanen.pdf. Luettu 11.10.2017
- Kela, 2017a. Opintolainan määrä. Luettavissa: <http://www.kela.fi/opintolaina-maara-ja-maksaminen>. Luettu 25.10.2017
- Kela, 2017b. Opiskelijan omat tulot. Luettavissa: <http://www.kela.fi/opintotuki-omat-tulot>. Luettu 25.10.2017.
- Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L., Piercy, N. 2017. Principles of Marketing. Pearson Education Limited. United Kingdom.
- Korhonen, H. 2012. Kauppaan vai verkkokauppaan? Suomalaisen kuluttajan valintaorientaatio monikanavaisessa ympäristössä. Luettavissa: http://epub.lib.aalto.fi/fi/ethesis/pdf/13122/hse_thesis_13122.pdf. Luettu 26.10.2017
- Kärkkäinen, H., Määttä, M. 2011. Kuudesluokkalaisten kulutuskäyttäytyminen eläytymistarinoiden pohjalta. Luettavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120030/urn_nbn_fi_uef-20120030.pdf. Luettu 16.10.2017
- Kalmakoski, V. 2015. Pakonomaista ostokäyttäytymistä edistävät tekijät yksilön elämäkulussa. Luettavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201509101963.pdf>. Luettu 16.10.2017
- Luukkanen, L., Raijas, A. 2012. Nuorten näkemyksiä taloudellisesta osaamisesta. Luettavissa: http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wpcontent/uploads/2013/01/3_Luukkanen-Raijas.pdf. Luettu 26.10.2017
- Majamaa, K., Rantala, K. 2016. Nuorten aikuisten velat, velkaongelmat ja keinot talouden tasapainottamiseksi. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/164373/Katsauksia_16_Majamaa_Rantala_2016.pdf?sequence=1. Luettu 11.10.2017
- McLeod, S. 2016. Maslow's Hierarchy of Needs. Luettavissa: <https://www.simplypsychology.org/maslow.html>. Luettu: 15.9.2017
- Mun talous, 2018. Mikä on *Mun talous*? Luettavissa: <http://muntalous.fi/> Luettu 18.1.2018
- Niemi, M-L. 2015. Nuoret, velka ja yhteiskunta- koukusta loukkuun. Luettavissa: http://muntalous.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuoret-velka-ja-yhteiskunta_Koukusta-loukkuun_Seminaarijulkaisu-2015_Majamaa.pdf. Luettu 13.10.2017
- Nyrhinen, J, Wilska, T. 2012. Kohti vastuullista ylellisyyttä? Eettiset ja ekologiset trendit sekä luksuskulutus Suomessa. Luettavissa: http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2012/05/Nyrhinen_Wilska_KTS_1_2012.pdf. Luettu: 21.9.2017
- Petro, N. 2011. Miksi säästämme liian vähän? Pro Gradu. Luettavissa: <https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82378/gradu04909.pdf?sequence=1>. Luettu 15.9.2017.

- Peura-Kapanen, L., Lehtinen, A. 2011. Nuorten taloudellinen osaaminen. Kuluttajatutkimuskeskus. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152345/Nuorten_taloudellinen_osaaminen.pdf?sequence=1. Luettu 21.9.2017.
- Pihlajamaa, A. 2016. Kotitalouksien säästämisasteen muutokset. Luettavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201604141472.pdf> Luettu 27.10.2017
- Rautio, S. 2016. Opiskelijoiden asumistuki muuttuu rajusti – osa hyötty 150 euroa kuukaudessa, toiset häviävät jopa tuplasti. Luettavissa: https://yle.fi/ylex/uutiset/opiskelijoiden_asumistuki_muuttuu_rajusti__osa_hyotyy_150_euroa_kuukaudessa_toiset_havivat_jopa_tuplasti/3-8808458. Luettu: 20.9.2017.
- Reisch, L. 2016. Mikä saa meidät ostamaan ne tuotteet, jotka ostamme? Luettavissa: <https://www.eea.europa.eu/fi/ymparisto-signaalit/signaalit-2014/haastattelu/mika-saa-meidat-ostamaan-ne>. Luettu 9.9.2017.
- Runtuvuori, A. 2008. Kuluttajakäyttäytymisen muutos tietoyhteiskunnassa ja sen vaikutus pikalainojen kysyntään. Luettavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18441/URN_NBN_fi_jyu-200804011311.pdf?sequence=1. Luettu 20.9.2017
- Salmela, M. 2014. Monen opiskelijan kaikki tuet kuluvat kotiin. Helsingin Sanomat. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002761069.html>. Luettu: 20.9.2017.
- Sarpila, O. 2007. Viideltä saunaan ja kuudelta kuorintaan? Miesten ulkonäöstä huolehtiminen ja ulkonäköön kuluttaminen 2000-luvun Suomessa. Luettavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/opinnaytekilpailu/gradu_outi_sarpila.pdf. Luettu 26.10.2017
- Scott, A. 2014. Smoothing the Path: Balancing Debt, Income, and Saving for the Future. Luettavissa: <https://research.stlouisfed.org/publications/page1-econ/2014/11/01/smoothing-the-path-balancing-debt-income-and-saving-for-the-future/>. Luettu: 15.9.2017.
- Sointu, E. 2013. Wellness- kuluttaminen Suomessa- Hyvinvointiin ja ulkonäköön panostaminen suomalaisten kulutusasenteissa. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43215/URN:NBN:fi:jyu-201404141513.pdf?sequence=1>. Luettu 26.10.2017
- Tilastokeskus. 2015. Opiskelijoiden kulutus on jäänyt jälkeen muiden kulutuksesta. Luettavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-12-08_005.html?s=0. Luettu 15.9.2017
- Tilastokeskus, 2016. Kotitalouksien toimeentulon riittävyys. Luettavissa: <http://findikaattori.fi/fi/116> Luettu: 15.9.2017
- Tilastokeskus, 2017a. Vuokrat nousivat 2,5 prosenttia vuodessa. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/asvu/2017/02/asvu_2017_02_2017-08-03_tie_001_fi.html Luettu: 20.9.2017
- Tilastokeskus, 2017b. Kotitalouksien velkaantuneisuus. Luettavissa: <http://findikaattori.fi/fi/28> Luettu 9.9.2017
- Tilastokeskus, 2017c. Kotitalouksien säästämisaste. Luettavissa: <http://www.findikaattori.fi/fi/115>. Luettu 27.10.2017

Vitikka, I.2013. Nuorena hukkuneet- Ylivelkaantuminen nuorten kertomuksissa. Luettavissa: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61496/Vitikka.Ida-Kaisa.pdf?sequence=2&isAllowed=y> Luettu 11.10.2017

Väyrynen, S. 2014. Säästäminen asuntolainanmaksun ohella. Luettavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20140551/urn_nbn_fi_uef-20140551.pdf Luettu 27.10.2017

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Hei arvoisa opiskelija!

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää korkeakouluopiskelijoiden taloudenhallintaa ja rahankäyttöä. Tutkimus on opinnäytetyöni tutkimus. Sen lisäksi tuloksia hyödynnetään Haaga-Helian laajemmassa talouslukutaitoon ja taloudenhallintaan liittyvässä tutkimushankkeessa.

Kannattaa vastata kyselyyn, sillä arvon kaikkien vastanneiden ja yhteystietonsa jättäneiden kesken kaksi Finnkinon leffalippua (arvo 25€).

Tutkimukseen vastaaminen vie vain 5 - 10 minuuttia.

Vastaa tutkimukseen tämän linkin kautta: <https://link.webropolsurveys.com/S/31BF202569A519D8>

(Jos linkki ei toimi, kopioi se selaimen osoiteriville.)

Pyydän sinua vastaamaan viimeistään sunnuntaina 3.12.2017.

Yhteystiedot on saatu Haaga-Helia ammattikorkeakoulun rekistereistä. Tutkimusaineisto ja tulokset käsitellään luottamuksellisesti henkilötietolain edellyttämällä tavalla. Lopulliset tutkimustulokset raportoidaan niin, että vastauksia ei voida yhdistää yksittäisiin vastaajiin.

Kiitos osallistumisestasi etukäteen!

Ystävällisin terveisin

Enni Laaksonen

Liiketalouden opiskelija, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liite 2. Kyselylomake

Opiskelijoiden taloudenhallinta ja rahankäyttö

1. Sukupuoli *

- ☐ Mies
- ☐ Nainen

2. Ikä *

vuotta

3. Elämäntilanne *

- ☐ Päätoiminen opiskelija
- ☐ Työssäkäyvä opiskelija

4. Asumismuoto *

- ☐ Opiskelija-asunto
- ☐ Muu vuokra-asunto
- ☐ Omistusasunto
- ☐ Peritty asunto
- ☐ Asumisoikeusasunto
- ☐ Asun vanhempieni luona
- ☐ Muu, mikä?

5. Kotitaloutesi tulot yhteensä kuukaudessa (verojen jälkeen):

Omat tulot kuukaudessa (€/kk) ovat noin:	<input type="text"/>
Jos kumppani taloudessa, hänen tulot kuukaudessa (€/kk) ovat noin:	<input type="text"/>

6. Oletko sinä tai mahdollinen kumppanisi saanut perintönä..

- ☒ Asunnon, jossa asutte itse
- ☐ Asunnon, joka muussa käytössä, missä?
- ☐ Rahaa, mistä arvosta? Noin €:
- ☐ Sijoituksia, mistä arvosta? Noin €:
- ☐ Muuta, mitä?

7. Asun... *

- ☐ Yksin
- ☒ Kahdestaan kumppanin kanssa
- ☐ Kahdestaan kämppäkaverin kanssa
- ☐ Soluasunnossa muiden opiskelijoiden kanssa
- ☐ Lasteni ja kumppanin kanssa
- ☐ Lasteni kanssa
- ☐ Vanhempieni luona
- ☐ Muu, mikä?

8. Minulla on varaa.. *

- ☐ Rahani eivät riitä edes pakollisiin menoihin
- ☐ Ruokaan, asumiseen ja muihin pakollisiin menoihin
- ☐ Pakollisten menojen lisäksi myös ylimääräiseen kulutukseen
- ☐ Pakollisten menojen lisäksi ylimääräiseen kulutukseen sekä säästämiseen

9. Pakollisten menojen lisäksi kulutan.. *

	En ollenkaan	Hyvin vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon
Teknologiaan	☐	☐	☐	☐	☐
Hemmotteluun- ja/tai kauneudenhoitoon	☐	☐	☐	☐	☐
Brändituotteisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Matkusteluun	☐	☐	☐	☐	☐
Ravintoloihin ja kahviloihin	☐	☐	☐	☐	☐
Juhlimiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Nautintoaineisiin, kuten alkoholiin ja tupakkaan	☐	☐	☐	☐	☐
Festareihin	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuullisiin tuotteisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Terveysteen ja hyvinvointiin	☐	☐	☐	☐	☐
Harrastuksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Johonkin muuhun, mihin?	☐	☐	☐	☐	☐
<input type="text"/>					

10. Kuinka paljon seuraavat asiat vaikuttavat kulutuspäätöksiisi? *

	Ei ollenkaan	Hyvin vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon
Edullinen hinta	☐	☐	☐	☐	☐
Ekologisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Korkea laatu ja kestävyys	☐	☐	☐	☐	☐
Brändi	☐	☐	☐	☐	☐
Trendit	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden ihmisten mielipiteet	☐	☐	☐	☐	☐
Lähipiirin odotukset	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävien kulutustottumukset	☐	☐	☐	☐	☐
Asenteet tuotteista ja/tai niiden valmistajista	☐	☐	☐	☐	☐
Oma elämäntyyli	☐	☐	☐	☐	☐
Oma persoonallisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Status	☐	☐	☐	☐	☐
Arvot	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalinen media	☐	☐	☐	☐	☐
Mainonta	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

11. Minkälainen ostaja olet? *

	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Pyrin ilmaisemaan itseäni ja elämäntyyliäni kulutusvalinnoilla	☐	☐	☐	☐	☐
Saatan joskus ostaa jotakin ylimääräistä, vaikka tiedän ettei minulla olisi siihen oikeasti varaa	☐	☐	☐	☐	☐
Hankin joitakin tuotteita niiden näyttöarvon eikä niinkään käytännöllisyyden vuoksi (esim. älypuhelin)	☐	☐	☐	☐	☐
Saan nautintoa ja mielihyvää ostamisesta	☐	☐	☐	☐	☐
Vertailen usein hintoja. Minulle on tärkeää tuotteen hyvä hinta-laatusuhde.	☐	☐	☐	☐	☐
Etsin usein erikoistarjouksia, hyödynnän alennuksia ja erilaisia etuja	☐	☐	☐	☐	☐
Kulutan vain välttämättömään, käyn ostoksilla ainoastaan silloin kun on pakko	☐	☐	☐	☐	☐
Sorrun heräteostosten tekemiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Pyrin erottumaan muista kulutusvalinnoillani	☐	☐	☐	☐	☐
Kulutan arvojeni mukaisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Kulutan säästäväästi tiettyjen tuotteiden osalta, mutta joistain tuotteista/palveluista olen valmis maksamaan enemmänkin	☐	☐	☐	☐	☐

12. Valitse seuraavista tilanteeseesi sopivin vaihtoehto: *

- ☐ Rahani loppuvat yleensä palkkapäivään/tukien maksupäivään mennessä
- ☐ En tiedä, paljonko kuukausimenoni ovat
- ☐ Minulla on kuukausibudjetti, mutta harvoin pystyn noudattamaan sitä
- ☐ Minulla on kuukausibudjetti, jonka mukaan pyrin elämään
- ☐ Minulla on rahaa tarpeeksi, en tarvitse kuukausibudjettia

13. Suunnittelen talouttani... *

- ☐ Päivä kerrallaan
- ☐ Viikko kerrallaan
- ☐ Kuukausitasolla
- ☐ Vuositasolla
- ☐ Pidemmälle ajanjaksolle kuin vuodeksi

14. Säästän... *

- ☐ Asunnon ostoa varten
- ☐ Pahan päivän varalle
- ☐ Eläkeaikaa varten
- ☐ Elämyksiin, kuten matkusteluun
- ☐ Kartuttaakseni varallisuuttani pitkällä aikavälillä
- ☐ Velkojen maksamista varten
- ☐ Säästäminen ei kiinnosta minua
- ☐ Minulla ei ole mahdollisuutta säästää tällä hetkellä
- ☐ Minulla ei ole mitään erityistä säästökohdetta
- ☐ Johonkin muuhun, mihin?

15. Valitse tilanteeseesi sopivin vaihtoehto *

	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Osaan suunnitella talouttani lyhyellä aikavälillä: tiedän tuloni ja menoni kuukausitasolla	☐	☐	☐	☐	☐
Varaudun säästämällä yllättävien tilanteiden varalle	☐	☐	☐	☐	☐
Osaan arvioida eri rahoitustuotteiden ominaisuuksia, riskejä ja kustannuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Olen ajan tasalla omasta taloudestani	☐	☐	☐	☐	☐

16. Mikä seuraavista kuvastaa talouttasi? *

- ☐ Olen joutunut ottamaan kulutusluottoa ja/tai pikavippiä pärjätäkseni
- ☐ Tarvitsen taloudellista apua läheisiltä pärjätäkseni
- ☐ Pärjään juuri ja juuri omilla tuloillani
- ☐ Pärjään hyvin omilla tuloillani

17. Paljonko sinulla on lainoja? (€)

Opintolainaa noin	<input type="text"/>
Asuntolainaa noin	<input type="text"/>
Kulutusluottoja noin	<input type="text"/>
Pikavippiä noin	<input type="text"/>

18. Oletko koskaan hakenut kulutusluottoa ja/tai pikavippiä? *

- ☐ En koskaan
- ☐ Kyllä, kulutusluottoa
- ☐ Kyllä, pikavippiä
- ☐ Kyllä, molempia

19. Mihin tarkoitukseen olet hakenut kulutusluottoa ja/tai pikavippiä?

☐ Ruokaan	☐ Nautintoaineisiin, kuten alkoholiin ja tupakkaan
☐ Asumiskuluihin	☐ Matkusteluun
☐ Laskujen maksamista varten	☐ Muiden velkojen maksamista varten
☐ Terveystenhoitokuluihin	☐ Johonkin muuhun, mihin? ____
☐ Vaatteisiin	
☐ Vapaa-ajan harrastuksiin	
☐ Auton ostoa varten	
☐ Remontointiin	
☐ Kodintarvikkeisiin	
☐ Juhlimiseen	

20. Koen, että rahankäyttöni on.. *

☐ Holtitonta

☐ Vaihtelevaa

☐ Hallinnassani

☐ En osaa sanoa

☐ Muunlaista, kuvaile millaista?

21. Maksan laskuni... *

☐ Toinen henkilö (esim. vanhempi, puoliso) maksaa laskut puolestani

☐ Olen saanut maksumuistutuskirjeitä

☐ Usein vasta eräpäivän jälkeen

☐ Yleensä eräpäivään mennessä, mutta aina se ei onnistu

☐ Aina eräpäivään mennessä

Seuraava →

Opiskelijoiden taloudenhallinta ja rahankäyttö

22. Mikäli haluat osallistua kahden Finnkinon leffalipun arvontaan, syötä yhteystietosi tälle sivulle. Yhteystietolomakkeeseen annettuja tietoja ei missään vaiheessa liitetä muihin antamiisi vastauksiin. Tietoja käytetään vain leffalippujen arvontaan.

Etunimi	<input type="text"/>
Sukunimi	<input type="text"/>
Sähköposti	<input type="text"/>
Osoite	<input type="text"/>
Postinumero	<input type="text"/>
Postitoimipaikka	<input type="text"/>

← Edellinen

Lähetä

Liite 3. Peittomatriisi

Tutkimusongelma	Tieto-pe- rusta	Tulokset	Lomakkeen kysymykset
Kuinka hyvin opiskelijat hallitsevat omaa talouttaan?	2.1-2.7	3.2-3.8	1-21
Mitkä asiat vaikuttavat opiskelijoiden kulutuspäätöksiin?	2.5-2.6	3.6	10
Minkälaisiin asioihin opiskelijat kuluttavat rahaa?	2.1, 2.3, 2.5-2.6	3.5, 3.8	8-9, 11, 19
Ajattelevatko opiskelijat talouttaan pitkällä vai lyhyellä aikavälillä?	2.2, 2.4	3.7	12-15
Joutuvatko opiskelijat turvautumaan pikavippeihin tai muihin luottoihin?	2.1-2.3	3.8	16-19